

Ἡ ἀναγωγὴ στὴν ὄγδοη ἡμέρα
καὶ ἡ θεὰ τοῦ Θεοῦ
ὡς τὸ ἐσχατολογικὸ νῆμα τῆς διδασκαλίας
τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου

Ἀνδρέα Καρατζᾶ*

1. Εἰσαγωγὴ

Στὴ διδασκαλία τοῦ Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, ἡ ἀναγωγὴ ἀπὸ τὴ σκοτία στὴν ὄγδοη ἡμέρα ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο βῆμα πρὸς τὴ σωτηρία. Δίχως αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον ὁ ἄνθρωπος νὰ ὀδηγηθεῖ στὴν κάθαρση, στὴν ἀπάθεια καὶ τελικὰ στὴ θεωρία τοῦ Θεοῦ¹. Ἡ κατανόηση τῆς σκοτίας καὶ τῆς ἀναγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου στὸ φῶς τῆς ὄγδοης ἡμέρας ἀποκαλύπτει μία ἄλλη διάσταση τοῦ δημιουργικοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ, μέσα ἀπὸ τὴν ὁποία διευρύνεται ἡ κατανόησή μας γιὰ τὴν ἐσχατολογικὴ ἀντίληψη τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀποκλειστικὴ αὐτὴ σύνδεση τῆς σωτηρίας μὲ τὴν ἀναγωγὴ ἀπὸ τὴ σκοτία στὴν ὄγδοη ἡμέρα καθιστᾶ ἀπαραίτητη τὴν ἐκ μέρους μας διερεύνηση τῆς ἔννοιας ὄγδοη ἡμέρα μέσα σὲ ἓνα ἐσχατολογικὸ πλαίσιο ποὺ περικλείει τὴ δημιουργία τῆς κτίσεως, τὴν πορεία της καὶ τὸ πέρασμά της στὴν αἰωνιότητα.

Ἡ θεολογία, ὅπως καίρια τὸ ἔχει διατυπώσει ὁ Γ. Πατρῶνος, βρίσκεται στό «ἐν τῷ μεταξύ» τῆς πρωτολογίας, ἡ ὁποία κάνει λόγο γιὰ τὸν ἄγχρονο χρόνο τῆς Δημιουργίας καὶ τῆς ἐσχατολογίας καὶ ἀναφέρεται στὸν ἄγχρονο καιρὸ τῆς αἰωνιότητος². Ὡστόσο τόσο ἡ πρωτολογία ὅσο

* Ὁ Ἀνδρέας Καρατζᾶς εἶναι διδάκτωρ Ἐπιστημῶν Ἀγωγῆς καὶ διδάκτωρ Θεολογίας, μέλος Σ.Ε.Π. τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀνοικτοῦ Πανεπιστημίου καὶ Διευθυντὴς Πρωτοβάθμιας Ἐκπαίδευσης Ἡλείας.

1. Ὑμνος 54, 124-136, SC 196, σσ. 246-248.

2. Γ. Πατρῶνος, «Ἀπὸ τὴν πρωτολογία στὴ “λειτουργικὴ ἐσχατολογία”», Θεολογία 85,

καὶ ἡ ἔσχατολογία, ὡς λόγος γιὰ τὰ πρῶτα καὶ τὰ ἔσχατα, δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγει ὅτι ἐντοπίζονται στὴ συμπλοκὴ τῆς αἰωνιότητος καὶ τῆς ἱστορίας. Ἡ πρωτολογία ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα γιὰ νὰ ὀρίσει τὸν χωροχρόνο τῆς Δημιουργίας καὶ ἡ ἔσχατολογία καταλήγει στὴν αἰωνιότητα γιὰ νὰ ὀρίσει τὸ πέρασμα τῆς χωροχρονικῆς κτίσεως στὴν αἰωνιότητα. Κοινὸς παράγοντας καὶ τῶν δύο εἶναι τὸ μυστήριον συνύπαρξης κτιστοῦ καὶ ἀκτίστου, ἱστορίας καὶ αἰωνιότητος, αὐτὴ ἡ ὄγδοη ἡμέρα.

Ὁ Θεός, σύμφωνα μὲ τὸν Συμεών, εἶναι ἀίδιος καὶ τέλειος καὶ τὰ δημιουργήματά του ἔγιναν γιὰ νὰ τὸν θεωροῦν αἰωνίως. Ὡστόσο, γιὰ νὰ εἰσέλθουν στὴν αἰώνια θεωρία τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ ἐπιτύχουν τὴν τελειότητα. Συνεπῶς, ἡ δημιουργία τῆς κτίσεως ἐξ οὐκ ὄντων ἀπὸ τὸν Θεὸ εἶναι σὲ πορεία πρὸς τὴν τελειότητα. Τὸ εἶναι τῆς κτίσεως ὁμως, ποὺ μπορεῖ νὰ δεχθεῖ ὡς κατηγορούμενο τὸ τέλειο, ἀφορᾷ τὴν ἀιδιότητα μέσα στὴν ὁποία ἐνεργεῖ ὁ Θεός. Ἡ κτίση θὰ εἶναι τέλεια στὸ ἔσχατό της, στὴν ὀλοκλήρωση τῆς δημιουργίας της κατὰ τὴν ἀίδια θέληση τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ πεπερασμένου χρόνου μέσα στὸν ὁποῖο ὑπάρχει ἡ κτίση καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὡς ὄντα ποὺ δημιουργήθηκαν *ex nihilo*, αὐτὸ τὸ εἶναι γίνεται ἀντιληπτὸ μέσα στὸν γραμμικὸ αἰσθητὸ χρόνο μὲ ἔναρξη τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας καὶ διαδοχικὴ κίνηση μέχρι τὸ τέλος, τὰ ἔσχατα, τὴν ἀνακεφαλαίωση τῶν πάντων, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο, καὶ τὸ πέρασμά τους στὴν ἀιδιότητα. Τὸ εἶναι τῆς κτίσεως διαμορφώνεται συνεχῶς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας της μέχρι τὰ ἔσχατά της μὲ τὴν ἀναγωγή τοῦ ἀνθρώπου στὴν ὄγδοη ἡμέρα. Εἶναι τὰ ἔσχατα αὐτὰ ποὺ προσδιορίζουν τὴν ἀρχή, τὴν πορεία καὶ τὴν εἴσοδο τῆς κτίσεως στὴν αἰωνιότητα.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Συμεών τοῦ Νέου Θεολόγου παρουσιάζει τὰ ἔσχατα ὡς τὸ νῆμα ποὺ διαπερνᾷ τὴν ἱστορία καὶ συνυφαίνει τὴν πορεία της πρὸς τὴν αἰωνιότητα. Τὰ ἔσχατα στὴ θεολογία τοῦ Συμεών ἀφοροῦν τὰ «γεγονότα» ποὺ συνδέονται μὲ τὴ θεὰ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν κτιστὸ καὶ βασιλέα τῆς κτίσεως ἄνθρωπο. Τὰ «γεγονότα» ὁμως αὐτὰ δὲν εἶναι καθαρῶς καὶ μόνο ἱστορικά. Πρόκειται γιὰ «γεγονότα» ποὺ ἀφοροῦν ταυτόχρονα τὴν ἱστορία καὶ τὴν αἰωνιότητα, τὸ νῦν καὶ τὸ ἀεὶ

τῆς κτίσεως. Εἶναι «γεγονότα» πού βιώνουν ὅσοι πιστοὶ συμμετέχουν στήν ὄγδοη ἡμέρα, ὅσοι, ἐνῶ βρίσκονται στό νῦν, ἔχουν ὑπερβεί τὸν ἱστορικὸ καὶ αἰσθητὸ χρόνο καὶ ἔχουν εἰσέλθει στὸν ἄχρονο χρόνο τῆς αἰωνιότητος. Εἶναι «γεγονότα» γιὰ ἐκείνους πού, θεωρώντας τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, ὑπερβαίνουν τὴν κτιστὴ φύση καὶ τὸν αἰσθητὸ χρόνο, παραμένοντας ὡστόσο μέρος τῆς κτίσεως καὶ τῆς ἱστορικότητάς της συνδιαμορφώνοντας μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν τὸ ἱστορικὸ της γίγνεσθαι καὶ τὴν πορεία της πρὸς τὸ ἔσχατό της. Εἶναι «θεανθρώπινα γεγονότα», πού ξεκινοῦν μέσα στήν ἱστορία καὶ ὀλοκληρώνονται μὲ τὸ τέλος τῆς ἱστορίας καθιστάμενα αἰώνια. Εἶναι, μὲ ἄλλα λόγια, «θεανθρώπινα» γεγονότα πού ἔχουν ἱστορικὴ ἀρχὴ λόγω τῆς εἰσόδου τοῦ ἀκτίστου στό κτιστό, ἀλλὰ δὲν ἔχουν τέλος λόγω τῆς εἰσόδου τοῦ κτιστοῦ στήν αἰωνιότητα.

2. Ἡ ὄγδοη ἡμέρα

Ἡ κατανόηση τῆς «ὀγδόης ἡμέρας» ἀποτελεῖ γιὰ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἓνα ἀπὸ τὰ δυσκολότερα ἐγχειρήματα. Δὲν περνᾷ ἀπαρατήρητο ὅτι ἐλάχιστοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀναφέρθηκαν σὲ αὐτὴν προσπαθώντας νὰ τὴν προσδιορίσουν. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγονται ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, γιὰ τὸν ὁποῖον ἡ ὄγδοη ἡμέρα εἶναι ἡ Ζωή³, καὶ ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ὁ ὁποῖος τὴν θεωρεῖ ὡς ὑπερκόσμια κατάστασις⁴. Ὁ Ἅγιος Συμεών, ἂν καὶ δὲν γράφει συστηματικά, καταφέρει ὡστόσο μέσα στό πλαίσιο τῆς διδασκαλίας του νὰ μᾶς δώσει τὸ ἐννοιολογικὸ πλαίσιο τῆς ὄγδοης ἡμέρας.

3. Γρηγορίου Νύσσης, *Κεφάλαια*, Β' βιβλίον εἰς τοὺς ψαλμοὺς, 5, PG 44, 505A: «ἡ ὀγδόη ... ἥτις ἐστὶν ὁ ἐφεξῆς αἰὼν, ὅλος μία ἡμέρα γενόμενος, καθὼς φησὶ τις τῶν προφητῶν, "μεγάλην ἡμέραν", τὴν ἐλπίζομένην ὀνομάσας ζωήν. Ἐπειδὴ οὐχ ὁ αἰσθητὸς ἥλιος φωτίζει τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀλλὰ τὸ ἀληθινὸν φῶς, ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος, ὅς "Ἀνατολή" ὑπὸ τῆς προφητείας κατονομάζεται, διὰ τὸ μηδέποτε δυσμαῖς συγκαλύπτεται».

4. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Κεφάλαια Περὶ Θεολογίας καὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ*, PG 90, 1101C: «Ἡ ἕκτη κατὰ τὴν Γραφὴν ἡμέρα, τὴν τῶν ὑπὸ φύσιν ὄντων εἰσηγεῖται συμπλήρωσιν ἢ δὲ ἐβδόμη, τῆς χρονικῆς ιδιότητος περιγράφει τὴν κίνησιν ἢ δὲ ὀγδόη, τῆς ὑπὲρ φύσιν καὶ χρόνον ὑποδηλοῖ καταστάσεως τὸν τρόπον».

2.1. Η ὄγδοη ἡμέρα ὡς αἰδῖος χρόνος

Ἡ ὄγδοη ἡμέρα γίνεται κατανοητὴ ἀπὸ τὸν Συμεὼν ὡς αἰδῖος χρόνος. Στὴν ἀπάντηση ποὺ προσκομίζει γιὰ τὸν λόγο γιὰ τὸν ὁποῖο τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δὲν συνάπτει τὴν ὄγδοη ἡμέρα μὲ τις προηγούμενες ἑπτὰ ἐπισημαίνει ὅτι δὲν ταίριαζε νὰ γίνει μία τέτοια σύναψη μὲ τις ἡμέρες τῆς Δημιουργίας, γιατί ἡ ὄγδοη ἡμέρα, σὲ ἀντίθεση μὲ τις ἄλλες ἑπτὰ ἡμέρες, δὲν ἔχει ἀρχὴ ἢ τέλος⁵. Μὲ τὴν περιγραφή τῆς διαδοχῆς τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν ἐβδομάδων, ὁ Συμεὼν ἐπισημαίνει τόσο τὴν ἑναρξὴ (ἀρχή) τοῦ χρόνου τῆς κτίσεως ὅσο καὶ τὴ χρονικὴ ἐξέλιξη ὡς τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς χρονικότητος τῆς κτιστῆς δημιουργίας, γιὰ νὰ τὴν ἀντιδιαστείλει μὲ τὴν ὄγδοη ἡμέρα⁶. Ἡ κτίση ἔχει χρονικὴ ἀρχή, τὴν ἀρχὴ τῆς πρώτης ἡμέρας, καὶ οἱ ἡμέρες ὡς ἐναλλασσόμενα χρονικὰ διαστήματα, ποὺ ἔχουν ἀρχὴ καὶ τέλος, προσδιορίζουν τὴ γραμμικὴ χρονικότητα ὅλης τῆς κτίσεως. Αὐτὴ ἡ ἀντίληψη τοῦ χρόνου τῆς κτίσεως σχηματίζεται στὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν αἴσθηση τῆς ἀλληλοδιαδοχῆς τῶν ἡμερῶν καὶ γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθεῖ ὡς αἰσθητὸς χρόνος⁷. Ἡ κτίση, ἔνυλη καὶ ἄυλη, καὶ ὁ αἰσθητὸς χρόνος ἔχουν κοινὴ ἀρχὴ ὡς ταυτόχρονα δημιουργήματα ἐξ οὐκ ὄντων. Δὲν ὑπάρχει κτίση χωρὶς αἰσθητὸ χρόνο καὶ αἰσθητὸς χρόνος χωρὶς τὴν κτίση. Ὁ αἰσθητὸς χρόνος τῆς κτίσεως ἢ ὁ χωροχρόνος, σύμφωνα μὲ τὴ σημερινὴ ἀντίληψή μας γιὰ τὴ σχέση τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου, δὲν εἶναι αἰδῖος, γιατί ἔχει ἀρχή.

Ἀντίθετα, ἡ ὄγδοη ἡμέρα, ὡς ὁ αἰδῖος χρόνος, δὲν ἔχει τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ μὲ τις ἡμέρες, τὸν αἰσθητὸ χρόνο τῆς κτίσεως. Ἡ ὄγδοη ἡμέρα παρουσιάζεται ὡς μία ἡμέρα χωρὶς ἀρχὴ ἢ τέλος: «Οὐδὲ γὰρ νῦν μὲν οὐκ ἔστι, μέλλει δὲ γενέσθαι καὶ ἀρχὴν λήψεσθαι ἀλλὰ καὶ ἦν πρὸ τῶν αἰώνων καὶ ἔστι νῦν καὶ ἔσται εἰς αἰῶνας αἰώνων»⁸. Ἡ ἡμέρα αὐτὴ εἶναι μία, δὲν εἶναι τώρα, ἀλλὰ καὶ ἦταν πρὶν ἀπὸ τοὺς αἰῶνες καὶ εἶναι τώρα καὶ θὰ εἶναι αἰωνίως. Ἡ ὄγδοη ἡμέρα ὡς μία δὲν ἔχει ἀρχὴ καὶ τέλος. Δὲν ἔχει δηλαδὴ προηγούμενη ἢ ἐπόμενη χρονικὴ περίοδο. Ὁ ἀποφατικὸς αὐτὸς τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Συμεὼν

5. *Ἡθικὸς 1, α'*, 123-128, SC 122, σ. 182.

6. *Ἡθικὸς 2, γ'*, 5-10, SC 122, σ. 340.

7. Γρηγορίου Νύσσης, *Κεφάλαια, Β' βιβλίον εἰς τοὺς ψαλμούς*, 5, PG 44, 504D.

8. *Ἡθικὸς 1, α'*, 128-133, SC 122, σ. 182.

παρουσιάζει τὴν ὄγδοη ἡμέρα, τὴν προσδιορίζει ὡς χρόνον δίχως ἀρχὴν καὶ τέλος, ἀτελεύτητο, αἰδίο, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει καμμία σχέση με τὸν πεπερασμένο, γραμμικὸ καὶ αἰσθητὸ χρόνον τῆς κτίσεως.

Ὡστόσο, ἡ ὄγδοη ἡμέρα, σύμφωνα με ἓνα σημαντικό χωρίο τοῦ 2ου Ἠθικοῦ Λόγου, ἐνῶ ἀφορᾷ τὴν αἰωνιότητα, παραμένει στενὰ συνδεδεμένη με τὴν κτίση περιλαμβάνοντας τὶς μερίδες ὅσων ἔχουν κτισθεῖ σὲ μία δημιουργία ποὺ συντελεῖται μέσα σὲ αὐτὴν καὶ ὑποδεικνύει ἀπὸ πρὶν τὸν μέλλοντα αἰῶνα: «ἵνα τὰς ἐκ τῶν ἔργων μερίδας τῶν κτισθέντων ἐν ταῖς ἐπτὰ ἡμέραις μὴ ἐν αὐταῖς αὐτὰς ἀλλ' ἐν τῇ ὄγδῳ λαβῶν, τὸν μέλλοντα αἰῶνα διὰ τῆς ἐν αὐτῇ δημιουργίας προὑπογράψῃ»⁹. Σύμφωνα με τὸν Συμεῶν, ἡ δημιουργία ποὺ πραγματοποιεῖται μέσα στὴν ὄγδοη ἡμέρα δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν ἔνωση τοῦ κτιστοῦ με τὸ ἀκτιστο. Ἔτσι, κατὰ τὴν ὄγδοη ἡμέρα λαμβάνονται οἱ μερίδες ἀπὸ τὴν κτίση καὶ συγκροτοῦν τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος¹⁰. Με τὸν τρόπο αὐτόν, ἡ ὄγδοη ἡμέρα διαδέχεται τὸν αἰσθητὸ χρόνο καὶ γίνεται ἡ ἀρχὴ τοῦ μέλλοντος αἰῶνα, ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει καὶ ὁ Γρηγόριος Νύσσης: «Πρὸς τὸν ἐφεξῆς αἰῶνα βλέπει, ᾧ ἡ ἀρχὴ ὄγδῳ λέγεται, τὸν αἰσθητὸν διαδεξαμένη χρόνον, τὸν ἐν ἐβδομάσιν ἀνακυκλούμενον»¹¹. Ἄν ἡ ἡμέρα, ὡς αἰσθητὸς χρόνος, γίνεται κατανοητὴ ὡς μία συγκεκριμένη χρονικὴ περίοδος ποὺ ἀφορᾷ τὸν κτιστὸ κόσμον, ἡ ὄγδοη ἡμέρα, ὡς ὑπέρβαση τοῦ αἰσθητοῦ χρόνου ἀπὸ τὸν κτιστὸ ἄνθρωπον, γίνεται κατανοητὴ ὡς ὁ αἰώνιος χρόνος στὸν ὁποῖο μετέχει ὁ κτιστὸς ἄνθρωπος.

Ἡ ὄγδοη ἡμέρα, ἂν καὶ εἶναι αἰώνια, θὰ λάβει ἀρχή, ὅταν ἐλεύσεται καὶ ἀποκαλυφθεῖ στὸν ἄνθρωπον: «ἀρχὴν δὲ λαβεῖν λέγεται, ὅτε πάντως ἐλεύσεται καὶ ἡμῖν ἐσχάτως ἀποκαλυφθῆ ἀνέσπερος μία ἡμέρα καὶ ἀτελεύτητος ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς γινομένη»¹². Ἡ ὄγδοη ἡμέρα αὐτὴ καθ' ἑαυτή, ἐνῶ ὑπάρχει αἰωνίως, ἔρχεται καὶ ἀποκαλύπτεται στὸν ἄνθρωπον. Ἔτσι, ἡ ὄγδοη ἡμέρα, ἐνῶ δὲν ἔχει ἀρχή, λαμβάνει ἀρχὴν μέσα

9. Ἠθικός 2, γ', 42-45, SC 122, σσ. 342-344.

10. Ἠθικός 2, γ', 62-65 καὶ 74-78, SC 122, σσ. 344-346· βλ. καὶ Μεγάλου Βασιλείου, Ἐξηγητικά, PG 29, 52A: «ἀνέσπερον καὶ ἀδιάδοχον καὶ ἀτελεύτητον τὴν ἡμέραν... ὄγδῳ».

11. Γρηγορίου Νύσσης, ὁ.π., 504D.

12. Ἠθικός 1, α', 128-133, SC 122, σ. 182.

στο χωροχρονικό μας γίνεσθαι με την αποκάλυψή της στον άνθρωπο. Ο άνθρωπος, αν και κτιστός, εισέρχεται στην αΐδια ὄγδοη ημέρα. Ἡ εἴσοδος του γίνεται με την αποκάλυψη σὲ αὐτὸν τῆς ὄγδοης ἡμέρας με τρόπο πὸν πλησιάζει αὐτὸν με τὸν ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος ἀντιλαμβάνεται τὸν αἰσθητὸ χρόνο, δηλαδή ὡς ξεκίνημα ἡμέρας, ὡς ἀνατέλλον φῶς, με τὴ διαφορὰ ὅτι αὐτὸ τὸ φῶς εἶναι ἄυλο, ἀνέσπερο καὶ ἀτελεύτητο. Ἀπὸ τῆ συνάφεια τοῦ κειμένου φαίνεται ὅτι ἡ ἀποκάλυψη τῆς ὄγδοης ἡμέρας, ἡ ἔναρξη τῆς ὄγδοης ἡμέρας γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ἐπιφέρει σὲ αὐτὸν τὴν ἀντίληψη τοῦ τέλους τοῦ αἰσθητοῦ χρόνου, «ἐσχάτως», τὸν ὁποῖον ἀντιλαμβάνεται προσωπικὰ μέχρι ἐκείνη τὴ στιγμή ὁ πιστὸς ἄνθρωπος. Ἡ στιγμή τῆς ρήξεως τοῦ αἰσθητοῦ χρόνου ἀπὸ τὸν αΐδιο χρόνο, πὸν ἀναπόφευκτα δημιουργεῖ ἡ ἀποκάλυψη τῆς ὄγδοης ἡμέρας, ἐξάγει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν αἰσθητὸ χρόνο, λειτουργώντας ὡς ἔσχατο τοῦ κόσμου στὸν ὁποῖο ζοῦσε καὶ τὸν εἰσάγει σὲ ἕναν ἄλλο κόσμο, σὲ μία δημιουργία πὸν ξεκινᾷ ἀπὸ τὸν κτιστὸ κόσμο με κατεύθυνση τὴν αἰωνιότητα. Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἄλλου αὐτοῦ κόσμου γιὰ τὸν ἄνθρωπο γίνεται με τὴν ἀναγωγὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ στὴν ὄγδοη ἡμέρα. Συνεπῶς, ἡ ἀρχὴ τῆς ὄγδοης ἡμέρας σὲ σχέση με τὸν ἄνθρωπο θὰ μπορούσε νὰ ἐκληφθεῖ ὡς ἡ ἔναρξη τῆς ζωῆς τοῦ κτιστοῦ ψυχοσωματικοῦ ἀνθρώπου στὸ πλαίσιο τῆς αἰωνιότητος καὶ τοῦ αἰδίου φωτός, ὡς ὑπέρβαση τοῦ αἰσθητοῦ χρόνου καὶ τῆς κτιστῆς φύσεώς του, σύμφωνα με τὸν Μάξιμο τὸν Ὁμολογητή¹³.

2.2. Ἡ ὄγδοη ἡμέρα ὡς ὁ καιρὸς ἐνέργειας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

Στὸν Α΄ Ἠθικό του Λόγο, ὁ Συμεὼν θέτει ρητορικὰ τὸ ἐρώτημα γιὰ ποιὸν λόγο ὁ Θεὸς δὲν συναρίθμησε τὴν ὄγδοη ἡμέρα με τὶς προηγούμενες ἑπτὰ ἡμέρες τῆς δημιουργίας. Πρωτὰ χαρακτηριστικὰ: «Τίνος οὖν ἔνεκεν τὴν ἡμέραν, ἣτις ἐστὶν ἡ ὄγδοη, ταῖς προλαβούσαις ἑπτὰ οὐ συνῆψε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον;»¹⁴. Τόσο τὸ ἴδιο τὸ ἐρώτημα ὅσο καὶ ἡ ἀπάντηση τοῦ Συμεὼν, πὸν ἀκολουθεῖ ἀμέσως, εἶναι ἰδιαίτερως σημαντικὰ γιὰ τὴν κατανόηση τῆς ἀντίληψης τοῦ ἁγίου σχετικὰ με τὴν ὄγδοη ἡμέρα καὶ τὸν ρόλο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὴν κτιστὴ δημιουργία

13. Μάξιμου Ὁμολογητοῦ, *Κεφάλαια Περὶ Θεολογίας καὶ τῆς ἐνσάρκου ...*, PG 90, 1101C.

14. Ἠθικός 1, α΄, 121-123, SC 122, σ. 182.

καὶ κατ' ἐπέκταση στὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ τὴ διατύπωση τοῦ ἐρωτήματος, ὁ Συμεὼν δηλώνει ἐμφανῶς ὅτι τὸ πρόσωπο τῆς Τριαδικῆς Θεότητας ποὺ ἐνεργεῖ κατὰ τὴν ὄγδοη μέρα εἶναι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Εἶναι αὐτὸ ποὺ δὲν συνάπτει τὴν ὄγδοη ἡμέρα μὲ τὶς προηγούμενες ἑπτὰ. Ἡ ὄγδοη ἡμέρα παρουσιάζεται ἔτσι ὡς ἡ ἡμέρα, ὁ καιρὸς κατὰ τὸν ὁποῖο τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐνεργεῖ. Κατὰ τὴν ὄγδοη ἡμέρα δηλαδὴ ἐκδηλώνονται αἰδιῶς οἱ ἐνέργειες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Στὴ *Γένεση* ἡ ἀρίθμηση τῶν ἡμερῶν τῆς δημιουργίας δημιουργεῖ τὴν αἴσθηση τῆς κίνησης: *ἡμέρα πρώτη..., ἡμέρα δευτέρα..., ἡμέρα τρίτη...* Ἡ κίνηση τοῦ ὑλικοῦ κόσμου ἐνεργοποιεῖται ἀπὸ τὸν δημιουργικὸ λόγο τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ ἐνδυναμώνεται μὲ τὴ δημιουργία τοῦ Ἀδάμ. Ἡ κτίση ὄχι μόνον δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν Θεό, ἀλλὰ τέθηκε καὶ σὲ κίνηση δημιουργώντας τὸν αἰσθητὸ χρόνο. Ἡ κίνηση ὅμως αὐτὴ δὲν περιορίζεται, δὲν ἐγκλωβίζεται στὸ χρονικὸ πλαίσιο τῆς κτίσεως. Συνεχίζεται μὲ τὶς ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν ὄγδοη ἡμέρα. Οἱ ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἀφοροῦν τὴ συνέχιση τῆς κίνησης τῆς κτίσεως πέραν τοῦ χρονικοῦ ὑλικοῦ τῆς πλαισίου, ἐμφανίζονται ὑπὸ τὸ πρῖσμα τοῦ δικοῦ Του «χρόνου», τῆς αἰωνιότητος, ὡς ἐνέργειες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ὄγδοη ἡμέρα. Ὁ Θεός, ἐνεργώντας κατὰ τὴν ὄγδοη ἡμέρα, δὲν ἐμφανίζεται μόνον ὡς δημιουργὸς τῆς κτίσεως καὶ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὶς ἑξὶ ἡμέρες τῆς δημιουργίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναγωγῆς τους σὲ μία νέα κατάσταση, ὅπου διαμορφώνεται ἕνας διαφορετικὸς κόσμος ποὺ ὑπερβαίνει τὴ φύση καὶ τὸν χρόνο. Στὴν κατάσταση αὐτὴ ἐντάσσει μέρος τῆς κτίσεως καὶ τὸν ἄνθρωπο, γιὰ νὰ διευρύνει τὴν πορεία τους ἀπὸ τὴ λίαν καλὴ κατάστασή τους κατὰ τὴν ἕκτη ἡμέρα τῆς δημιουργίας στὴν τελειότητα τῆς ὄγδοης ἡμέρας. Ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πάντοτε κατὰ τὴν ὄγδοη ἡμέρα. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν ὄγδοη ἡμέρα εἶναι ἀφ' ἑνὸς ἡ δημιουργία ἐξ οὐκ ὄντων τῆς κτίσεως καὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ κίνηση ὅλης τῆς Δημιουργίας πρὸς μιὰν ἄλλη πραγματικότητα, ἡ ὁποία ὑπερβαίνει τὴν κτιστὴ φύση καὶ τὸν αἰσθητὸ χρόνο ἀνάγοντας ὅλη τὴν κτίση πρὸς τὴν αἰωνιότητα καὶ τὴν αἰώνια ζωή, ἀνάγοντάς τινε στὴν ὄγδοη ἡμέρα. Αὐτὴ ἡ ἄλλη πραγματικότητα, αὐτὸς ὁ ἄλλος «τόπος» γίνεται γνωστὸς στὸν ἄνθρωπο ἀρχικὰ ὡς ὁ Παράδεισος, ὅπου μέρος τῆς κτίσεως καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐνδεδυμένοι μὲ τὴ θεία δόξα,

καὶ ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Συμεὼν αἰσθητὸς καὶ ὕλικὸς Παράδεισος¹⁵, καὶ στὴ συνέχεια ὡς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, καὶ ὀνομάζεται «νοητὸς καὶ νοερὸς Παράδεισος»¹⁶. Ἡ νέα αὐτὴ πραγματικότητα περιλαμβάνει τὴν κτίση καὶ τὸν ἄνθρωπο μέσα στὴν αἰωνιότητα τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὕλικὴ δημιουργία καὶ ὁ διπλὸς στὴ φύση ἄνθρωπος εἰσερχόμενοι στὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ὑπάρχει μέσα στὴν ὄγδοη ἡμέρα, ὑφίστανται ὑπέρβαση τῆς φύσεώς τους καὶ τοῦ αἰσθητοῦ χρόνου.

2.3. Ἡ ὄγδοη ἡμέρα ὡς ὁ Θεὸς

Ἡ ὄγδοη ἡμέρα γιὰ τὸν Συμεὼν εἶναι τελικὰ ἡ ἀρχὴ τῆς ἐμφάνισης τοῦ Θεοῦ στὸν κτιστὸ κόσμος, ὁ ὁποῖος καὶ «ἡμέρα καλεῖται ἀνέσπερος»¹⁷. Ταυτίζει δηλαδὴ τὴν ὄγδοη ἡμέρα μὲ τὸν ἴδιο τὸν Θεό. Πῶς ὅμως φθάνει σὲ αὐτὴ τὴν ταύτιση; Θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι ἀπλῶς ἀκολουθεῖ τὸν Γρηγόριο Νύσσης, ὁ ὁποῖος ταυτίζει τὴν ὄγδοη ἡμέρα, τὴν μεγάλη ἡμέρα, μὲ τὴ Ζωή¹⁸. Ὡστόσο, βρίσκουμε στὰ κείμενα τοῦ Συμεὼν τὸ παρακάτω ἀπόσπασμα, ποὺ ὑποδηλώνει ὅτι ὁ Συμεὼν προχωρᾶ σὲ αὐτὴν τὴν ταύτιση, γιατί δὲν μπορεῖ νὰ δεχθεῖ καμμία διάκριση στὸν Θεό, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ αἰδίου χρόνου. Ὁ αἰσθητὸς χρόνος προϋποθέτει τὴ διάκριση τῶν ὄντων, τὴν ὑπαρξὴ δηλαδὴ ἀπόστασης ἀνάμεσά τους ποὺ δημιουργεῖ τὸν χῶρο. Ὁ χρόνος αὐτός, οἱ ἡμέρες ὡς χρονικὰ διαστήματα μὲ ἀρχὴ καὶ τέλος, δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν κίνηση κάθε διακριτοῦ ὄντος μέσα στὸν χῶρο ποὺ συμπροσδιορίζουν. Ἀντίθετα, ἡ κατανόηση τοῦ αἰδίου χρόνου θέτει ἐπιτακτικὰ τὴν ὑπέρβαση τῆς ἀντίληψης τοῦ αἰσθητοῦ χρόνου καὶ τοῦ χώρου. Ἡ ἔννοια τοῦ χρόνου ποὺ μπορούμε νὰ σχηματίσουμε γιὰ τὸν Θεὸ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ ἴδια μὲ τὴν ἔννοια τοῦ αἰσθητοῦ χρόνου, γιατί δὲν ὑπάρχει διαχωρισμὸς (χῶρος) καὶ ἀλλοίωση (μεταβολή) στὸν Θεό, ὅπως στὴν κτίση: «Οὐχ ὡς τὰ ὀρώμενα δὲ τοιοῦτον κάκεινό ἐστιν, ἀλλ' ἀσυγκρίτως καὶ ἀρόρητως

15. Ἡθικὸς 1, β', 34, SC 122, σ. 186.

16. Ἦμνος 47, 1-6, SC 196, σ. 120: «Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, εὐλογητὸς εἶ, μόνε. / εὐλογητὸς εἶ, εὐσπλαγγνε, ὑπερευλογημένε, / ὁ δοῦς ἐν τῇ καρδίᾳ μου τὸ φῶς τῶν ἐντολῶν σου / καὶ ἐμφυτεύσας ἐν ἐμοὶ τὸ τῆς ζωῆς σου ξύλον / καὶ δεῖξας με παράδεισον ἄλλον ἐν ὀρωμένοις / ἐν αἰσθητοῖς μὲν νοητόν, νοητόν δ' ἐν αἰσθήσει».

Ἡθικὸς 1, ε', 98, SC 122, σ. 220.

17. Ἡθικὸς 3, 141-147, SC 122, σ. 400.

18. Γρηγορίου Νύσσης, *Κεφάλαια*, Β' βιβλίον εἰς τοὺς ψαλμούς, 5, PG 44, 505A.

ὕπὲρ ἅπαντα τὰ ὀρώμενα· οὐδὲ καθ' ἓν τούτων ὡς ταῦτα καὶ τὸ ἐν ἐκεῖνο κεχωρισμένως εὐρίσκεται, ἀλλ' ἐν μένον ἀναλλοιώτως καὶ τὸ αὐτὸ πανάγαθόν ἐστι καὶ ὑπὲρ πᾶν ἀγαθόν»¹⁹. Στὸν Θεὸ δὲν ὑπάρχει διαχωρισμός, δὲν ὑπάρχει χῶρος καὶ ἐπιπλέον οἱ ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ δὲν ἐπιφέρουν ἀλλοίωση, μεταβολὴ στὴ θεότητα.

Ὡστόσο, ἂν ἡ ἔννοια «ἡμέρα», ἦτοι ὁ αἰσθητὸς χρόνος, εἶναι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος ἀντιλαμβάνεται αἰσθητὰ τὴν παραμονὴ καὶ τὶς ἐνέργειές του στὸ κτιστὸ εἶναι μετὰ ἀπὸ τὴ δημιουργία του ἐξ οὐκ ὄντων, τὴν ἴδια του δηλαδὴ τὴν ὑπαρξὴ στὴν ἀλληλοδιαδοχὴ τῶν ἡμερῶν, τότε μὲ παρόμοιο τρόπο, δηλαδὴ ὡς ἡμέρα, μπορεῖ νὰ ἀντιληφθεῖ τὸν Θεὸ καὶ τὶς ἐνέργειές Του. Ὁ χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖον οἱ ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ γίνονται, μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸς ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ὡς «ἡμέρα», ὡς παρουσία τοῦ φωτός, καὶ νὰ ὀνομασθεῖ ἡμέρα, ἡ ὁποία ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει ἀρχὴ ἢ τέλος, ἀφοῦ ὁ Θεὸς εἶναι ἀίδιος. Ταυτόχρονα ὅμως ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ὑπερβεῖ καὶ αὐτὸν τὸν τρόπο κατανόησης τοῦ χρόνου τῆς ὑπαρξὴς τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θείων ἐνεργειῶν, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει τίποτε, οὔτε ὁ χρόνος, χωρισμένο, διαφοροποιημένο ἀπὸ τὸν Θεό. Ἔτσι, σὲ σχέση μὲ τὴν ἀντίληψη ποὺ ἔχουμε γιὰ τὴν ἡμέρα, τὸν αἰσθητὸ χρόνο, τὴν ὑπαρξὴ στὸ εἶναι τῶν ὄντων τῆς κτίσεως, ὁ Θεὸς εἶναι ἀίδιο φῶς, εἶναι ὁ ἴδιος ἢ ὄγδοη ἡμέρα.

3. Ἡ θεὰ τοῦ Θεοῦ: ὁ σκοπὸς καὶ τὸ ἔσχατο τῆς δημιουργίας

Ὁ σκοπός, τὸ τέλος, ἡ τελείωση ὅλου τοῦ δημιουργικοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ εἶναι γιὰ τὸν Συμεῶν ἡ θεὰ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ὁ λόγος περὶ τῶν ἐσχάτων νοεῖται –ὡς ἐκ τούτου– ὡς ὁ λόγος περὶ τῆς θεᾶς τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ ὄλων τῶν γεγονότων ποὺ συνδέονται μὲ αὐτήν. Ὁ Συμεῶν στὸν 53ο Ὑμνο²⁰, παραπονούμενος στὸν Θεὸ Λόγο ὅτι κρύβεται καὶ δὲν ἀφήνεται νὰ θεαθεῖ ἀπὸ αὐτόν, παρουσιάζει τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ Λόγο νὰ ἐκθέτει ὅλες τὶς ἐνέργειες ποὺ ἔχει κάνει ἀπὸ τὴν

19. Ἡθικὸς 3, 148-152, SC 122, σ. 400.

20. Ὑμνος 53, 1-319, SC 196, σσ. 212-234.

ἀρχή τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου μὲ σκοπὸ νὰ θεωρεῖται καὶ νὰ ὀραῖται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν στὴ διδασκαλία τοῦ Συμεὼν συμπλέκονται ἄρρηκτα ἡ Πρωτολογία, ἡ Ἱστορία καὶ ἡ Ἐσχατολογία, ἀποτελώντας ἐκφάνσεις τῆς δυναμικῆς πραγμάτωσης τῆς θέας τοῦ Θεοῦ.

Ἡ θεωρία, ἡ θέα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν Συμεὼν προϋποθέτει αὐτὸν ποὺ βλέπει καὶ αὐτὸν ποὺ βλέπεται. Πιὸ συγκεκριμένα προϋποθέτει: α) τὴν ὑπαρξὴ ἑνὸς ἄλλου, β) τὴν ἰκανότητα τοῦ ἄλλου γιὰ θεωρία, ὄραση καὶ γ) τὴν ἐμφάνιση τοῦ ὀρωμένου, τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι, στὴ *Γένεση* παρουσιάζεται ἡ δημιουργία τοῦ ἄλλου σὲ τρία διαδοχικὰ στάδια-σταθμοὺς πρὸς τὴ θεωρία τοῦ Θεοῦ. Τὰ ἔσχατα, ἡ θεωρία τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸ ἄλλο, ὡς τέλος (σκοπός) τῆς δημιουργίας, περικλείουν τὴν Πρωτολογία καὶ τὴν Ἱστορία καὶ τὶς καθορίζουν.

3.1. Ἡ δημιουργία τῆς κτίσεως ὡς πρώτη προϋπόθεση θεωρίας τοῦ Θεοῦ

Ἀρχικά, ὁ Θεὸς ξεκινᾷ τὴ δημιουργία αὐτοῦ τοῦ ἄλλου ἀπὸ τὸν ὕλικό κόσμο καὶ τὶς κατώτερες μορφές ζωῆς ποὺ δὲν ἔχουν καμμία ὁμοιότητα μὲ Αὐτόν. Ὁ ὕλικός κόσμος εἶναι κτιστός, αἰσθητός καὶ χρονικῶς πεπερασμένος. Εἶναι ἐντελῶς διάφορος τοῦ αἰωνίου, ἀκτίστου, ἀοράτου καὶ αἰδίου Θεοῦ. Ὁ ὕλικός κόσμος ὡς τὸ ἄλλο, ἀποτελεῖ μία πραγματικότητα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἀπολύτως διάφορη τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν ὁποία ξεκινᾷ ἡ δημιουργία τῆς πρώτης προϋπόθεσης γιὰ τὴ θέαση τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ τὸ ἄλλο, τὸ ἐντελῶς διάφορο τῆς θεότητας, δὲν καταλαμβάνει «τόπο» στὸν ὁποῖο δὲν εἶναι ὁ Θεός, γιὰτὶ ὁ Θεὸς εἶναι παντοῦ. Τὸ αἶδιο καὶ ἄυλο φῶς, ὁ Θεός, διαπερνᾷ κάθε σημεῖο τοῦ ὕλικου κόσμου καθιστώντας ἀδύνατο κάθε δυῖσμό. Ὁ Θεὸς Λόγος ἦταν καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ δημιουργία τῆς κτίσεως φῶς καὶ ὡς φῶς βρισκόταν καὶ βρίσκεται μετὰ ἀπὸ τὴ δημιουργία παντοῦ: «*Ἦμην φῶς καὶ πρὸ τοῦ κτίσαι / τὰ ὀρώμενά σοι πάντα. / Πανταχοῦ εἶμι καὶ ἤμην / καὶ τὴν πᾶσαν κτίσας κτίσιν, / πανταχοῦ εἶμι κ' ἐν πᾶσιν*»²¹. Ὁ Θεὸς εἶναι ἓνα καὶ αὐτὸ τὸ ἓνα βρίσκεται παντοῦ. Δὲν ὑπάρχει δεῦτερο στοιχεῖο, δεῦτερος πόλος στὸ ἐπίπεδο τῆς αἰδιότητας. Ἡ ὕλικὴ δημιουργία,

21. Ἦμνος 53, 71-75, SC 196, σ. 216.

ή όποία δέν ἔχει καμμία όμοιότητα μέ τόν Θεό και χαρακτηρίζεται ἀπό τόν αἰσθητό χρόνο και τόν χώρο, δέν ἐκτοπίζει τόν Θεό, ό όποίος συνεχίζει νά βρίσκεται παντοῦ, ἀλλά οὔτε και ἐνώνεται μαζί Του, παραμένοντας διαχωρισμένη ἀπό τή θεότητα²².

Αὐτή ή διακεκριμένη συνύπαρξη Θεοῦ και κόσμου, ἀκτίστου και κτιστοῦ, δέν καθιστᾶ όρατό τόν Θεό. Ὁ κόσμος, ἄν και ὑπάρχει πλέον ώς τό ἄλλο, και παρ' ὄλο που τόν διαπερνᾶ ἐξ ὀλοκλήρου τό αἰδιο φῶς τοῦ Θεοῦ, δέν ἔχει τήν ἱκανότητα θεωρίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὀλοκληρωτική και ἀπόλυτη διαφορά κτιστοῦ και ἀκτίστου δέν ἐπιτρέπει στο κτιστό νά γνωρίσει, νά ἐνωθεῖ και νά δεῖ τόν Θεό²³. Ὁ Συμεών κρατᾶ ἔτσι σταθερά τή διαχωριστική γραμμή μεταξύ τοῦ Θεοῦ και τῆς ὀρατῆς κτίσεως. Ὅπως τὰ κτίσματα τοῦ Θεοῦ, τὰ ἔνυλα και τὰ ἄυλα δέν ἔχουν καμμία ἔνωση, γνώση και κοινωνία μεταξύ τους, ἔτσι και ὁ Θεός, ώς ἄυλο φῶς, ἐνῶ φαίνει σέ ὄλη τήν ὀρατή κτίση, διαχωρίζεται ἀπό αὐτήν ώς πρὸς τή φύση και τή δόξα τῆς θεότητας. Για τούς πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, τή διδασκαλία τῶν ὀποίων ἀκολουθεῖ ὁ Συμεών, μετά ἀπό τή δημιουργία τῆς κτίσεως ὑπάρχουν δύο ἐντελῶς διάφορες πραγματικότητες: ή αἰδία θεότητα και ή ἐξ οὐκ ὄντων κτίση. Ὡστόσο, ὁ Τριαδικός Θεός, ώς ἄυλο φῶς, δέν διαχωρίζεται ἀπό τόν αἰσθητό κόσμο τοπικά, μέ ἀποτέλεσμα νά εἶναι ἀχώριστος ἀπό τὰ πάντα και πανταχοῦ παρών. Ἐπειδὴ διαχωρίζεται ἀπό τήν κτίση ώς πρὸς τή φύση και τή δόξα τῆς θεότητας, τίποτε ἀπό αὐτὰ που ἔχουν δημιουργηθεῖ δέν μπορεῖ νά Τόν προσεγγίσει ή νά Τόν κατανοήσει. Μόνον ὁ Υἱός και αὐτός στον ὀποῖο θέλει νά ἀποκαλυφθεῖ μπορεῖ νά ἀποκτήσει ἐπίγνωση τοῦ Θεοῦ²⁴.

Ἡ ἀδυναμία θεωρίας τοῦ φωτός τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ καθιστᾶ τήν ὀρατή κτίση σκοτία. Ὁ Συμεών, ἐξηγώντας τό προοίμιο τοῦ *Κατὰ Ἰωάννην* εὐαγγελίου 1, 1-5, τονίζει ὅτι ὁ Τριαδικός Θεός, ώς φῶς, φαίνει στήν ὀρατή κτίση, γιατί ή κτίση δέν μπορεῖ νά τόν παρεμποδίσει· ἀλλά

22. Ὑμνος 53, 76-89, SC 196, σ. 218.

23. Ὑμνος 38, 63-74, SC 174, σ. 472. Βλ. Ἀ. Καρατζᾶς, *Ἡ σχέση ψυχῆς και σώματος στην περί σωτηρίας διδασκαλία τοῦ ἁγίου Συμεών τοῦ Νέου Θεολόγου*, διδακτορική διατριβή, Τμῆμα Θεολογίας, Θεολογική Σχολή, Ε.Κ.Π.Α., σ. 42 κ.έ. Ἀναρτημένη στό: <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/file/lib/default/data/2914984/theFile>.

24. Ἠθικός 10, 396-403, SC 129, σ. 288.

ταυτόχρονα ή όρατη κτίση δὲν μπορεί λόγω τῆς φυσικῆς διάκρισης ἀκτίστου καὶ κτιστοῦ νὰ τὸν γνωρίσει, νὰ τὸν βρεῖ, νὰ τὸν δεῖ καὶ νὰ ἔνωθεῖ μαζί Του. Ἡ διάσταση τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν όρατη κτίση, ὡς αἰδίο καὶ ἄυλο φῶς, ὡς φύση καὶ δόξα, εἶναι συνέπεια τῆς φυσικῆς διάκρισης τῆς θεότητας ἀπὸ τὴν ὕλική κτίση, ἀπὸ τὸν αἰσθητὸ κόσμο, τῆς διάκρισης κτιστοῦ καὶ ἀκτίστου²⁵.

Ἡ ἀδυναμία τῆς κτίσεως νὰ γνωρίσει, νὰ ἔνωθεῖ καὶ νὰ δεῖ τὸν Θεὸ ἀποτελεῖ μία ἔλλειψη ὡς πρὸς τὴ θεία τελειότητα, μὲ τὴν ὁποία συγκρίνεται στὴ σκέψη τοῦ συγγραφέα τῆς Γενέσεως κάθε δημιούργημα. Ἔτσι στὴ Γένεση παρουσιάζεται ὁ Θεὸς στὸ τέλος κάθε ἡμέρας τῆς δημιουργίας νὰ ἀξιολογεῖ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν δημιουργικῶν του ἐνεργειῶν χρησιμοποιώντας τὸ ἐπίθετο *καλός*^{26, 27}. Ἀρχικὰ πρέπει νὰ ὑπογραμμίσουμε ὅτι ἡ ἀξιολόγηση ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν δημιουργικῶν ἐνεργειῶν Του μὲ τὸ ἐπίθετο «καλός» (כִּי, תוֹן) δὲν γίνεται σὲ ἀντιπαραβολὴ καὶ διάκριση μὲ τὸ «κακό», ἐφ' ὅσον αὐτὸ δὲν ἔχει ὄντολογικὴ ὑπόσταση, δὲν δημιουργεῖται ἀπὸ τὸν Θεό, ἀλλὰ καὶ δὲν ὑπάρχει κατὰ τὴν περίοδο τῆς δημιουργίας. Ἐπίσης, γνωρίζουμε ὅτι στὴ γλῶσσα τὰ ἐπίθετα χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὸν προσδιορισμὸ μιᾶς ιδιότητας ποὺ ἀντιλαμβάνομαστε στὸ οὐσιαστικό. Ἐπομένως, στὴ Γένεση κάθε δημιούργημα μὲ τὴ χρήση τοῦ ἐπιθέτου «καλός» παρουσιάζεται νὰ ἔχει μιὰ ιδιότητα, ἡ ὁποία προκύπτει ὡς διαπίστωση (εἶδεν) τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ χαρακτηρίζει θετικά (ὅτι καλόν).

25. Ἡθικός 10, 374-382, SC 129, σ. 286.

26. Ἡ γλωσσικὴ μορφοποίηση ἢ πραγμάτωση (προφορικὸς ἢ γραπτὸς λόγος) μιᾶς νοητικῆς ἀναπαράστασης (ιδέας, νοητικοῦ σχήματος) τοῦ συγγραφέα δὲν ἀποτελεῖ τις περισσότερες φορές τὴν ὀλοκληρωτικὴ παρουσίαση, ἀπόδοση, μεταγραφή τῆς. Ὁ λόγος εἶτε προφορικὸς εἶτε γραπτὸς δὲν μπορεί νὰ μεταφέρει ὀλοκληρωτικὰ τὸ νόημα ποὺ γεννιέται στὸν νοῦ. Πάντοτε σὲ ἓνα κείμενο ὑπάρχουν κενὰ καὶ ὑπονοούμενα, τὰ ὁποῖα, παρ' ὅτι εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένα με τὴ νοητικὴ ἀναπαράσταση τοῦ συγγραφέα, δὲν μεταγράφηκαν, δὲν παρουσιάστηκαν ρητὰ. Αὐτὰ πρέπει νὰ ἀνακαλύψει καὶ νὰ συμπληρώσει ὁ ἀναγνώστης μὲ βάση συγκεκριμένες ἐνδείξεις ποὺ τοῦ παρέχει τὸ κείμενο γιὰ νὰ προσεγγίσει, ὅσο αὐτὸ εἶναι ἐφικτό, τὴ νοητικὴ ἀναπαράσταση (σκέψη, ιδέα) ποὺ προκάλεσε τὴν παραγωγὴ τοῦ συγκεκριμένου κειμένου. Μία τέτοια ἐνδειξὴ ἀποτελεῖ καὶ ἡ χρῆση ἀπὸ τὸν συγγραφέα τῆς Γενέσεως τοῦ ρήματος εἶδέναι καὶ τοῦ ἐπιθέτου «καλός» στὸν θετικὸ καὶ στὸν συγκριτικὸ βαθμὸ («καλὰ λίαν»).

27. Γεν. 1, 4-5· 1, 8· 1, 10-13· 1, 14-19· 1, 20-23· 1, 24-25.

Ποιά είναι αυτή ή αυτές οι ιδιότητες, τις οποίες αναγνωρίζει ο Θεός θεωρώντας τα δημιουργήματά του και γι' αυτό τους αποδίδει την ιδιότητα του καλού; Στο άρθρο μας «Ἡ οὐσίωση τῶν ὄντων καὶ ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς»²⁸ εἶχαμε ἐπισημάνει ὅτι κάθε δημιουργήμα ὑπάρχει λόγω τῆς ἐκφρασμένης αἰδίας θέλησης τοῦ Θεοῦ. Ἡ αἴδια θέληση τοῦ Θεοῦ καὶ –συνεπῶς– ὅλος ὁ Θεός, τὸ πανάγαθο ἐν ὧς αἰδίο φῶς, φωτίζει συνεχῶς τὴν κτίση. Ἡ κτίση διαπερνᾶται ἀπὸ τὸ αἰδίο φῶς τῆς Τριαδικῆς Θεότητος καὶ ὑπάρχει ὡς διαρκὲς ἀποτέλεσμα τῆς θείας θέλησης. Κατὰ συνέπεια, ἡ ὑπαρξὴ τῆς κτίσεως ἀποκαλύπτει τὴν ὑπαρξὴ τοῦ δημιουργοῦ τῆς Θεοῦ. Ὅποιος βλέπει τὴν κτίση βλέπει τὰ ὄρατὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ καὶ δοξάζει τὸν κτίστη: «ὅπως βλέπη μου τὰ ἔργα / καὶ δοξάζη με τὸν κτίστην»²⁹. Ἡ θεὰ τῆς κτίσεως ἀνάγει τὸν θεατὴ τῆς στὴν ὑπαρξὴ τοῦ κτίστη, τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὴ τῆς ἡ ιδιότητα, ἡ ὁποία συμβάλλει ἔμμεσα στὴ θεὰ τοῦ Θεοῦ, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἀξιολογεῖται θετικά. Ἡ κτίση εἶναι μόνον καλὴ, γιατί δηλώνει ἐμμέσως τὴν ὑπαρξὴ τοῦ δημιουργοῦ τῆς. Δὲν εἶναι οὔτε καλὴ λίαν, οὔτε τέλεια, γιατί δὲν μπορεῖ νὰ γνωρίσει, νὰ δεῖ τὸν Θεό, καὶ νὰ ἐνωθεῖ μαζί Του.

3.2 Ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου

ὡς δευτέρη προϋπόθεση θεωρίας τοῦ Θεοῦ

Ἡ δυνατότητα θέασης τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀπὸ τὸ ἄλλο ἄρχισε νὰ ὑπάρχει μὲ τὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τὴν ἕκτη ἡμέρα τῆς Δημιουργίας ὁ Θεὸς ποιεῖ τὸν ἄνθρωπο «κατ'εἰκόνα καὶ καθ'ὀμοίωσιν», τὸν εὐλογεῖ καὶ τοῦ προσφέρει ὅλη τὴ γλωρίδα καὶ πανίδα τῆς κτίσεως, καθιστώντας τὸν βασιλέα ὅλης τῆς κτίσεως. Στὸ τέλος τῆς ἕκτης ἡμέρας ὁ Θεὸς ἐπιθεωρεῖ ὅλη τὴ δημιουργία καὶ ἀποφαίνεται ὅτι ὅλα εἶναι «λίαν καλά»: «καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα, ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα ἕκτη»³⁰. Στὸ σημεῖο αὐτὸ εἶναι εὐλογο τὸ ἐρώτημα κάθε ἀναγνώστη γιὰ τὸ τί ἦταν αὐτὸ ποὺ κατέστησε τὴ δημιουργία καλύτερη. Τί ἦταν αὐτὸ ποὺ ἔκανε καλύτερη τὴν κτίση;

28. Α. Καρατζᾶς, «Ἡ οὐσίωση τῶν ὄντων καὶ ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς», *Θεολογία*, 93, 2 (2022), σσ. 157-185.

29. Ὑμνος 53, 125-126, SC 196, σ. 220.

30. Γεν. 1, 26-31

Ὁ Συμεών, αναφερόμενος στὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου, ὑπογραμμίζει μὲ ἔμφαση ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὡς διπλὸς στὴ φύση, ὑλικὸς καὶ λογικὸς, μπορεῖ νὰ θεωρεῖ τὸν ἄυλο κόσμον καὶ τὸν Θεό³¹. Μὲ τὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν», ὁ κόσμος στὸ πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου ἀποκτᾶ τὴν ἰκανότητα θεωρίας καὶ τὴ θέληση νὰ θεωρεῖ. Ἡ φύση τοῦ ἀνθρώπου δημιουργεῖται ἀπὸ τὸν Θεὸ διπλῆ, ὑλική (σῶμα) καὶ λογική (ψυχή). Ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ χαράσσεται στὴν ψυχὴ του προσδίδοντάς του ὁμοιότητες μὲ τὸν Θεό. Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴ δημιουργία του φέρει ὁμοιότητες μὲ τὸν Θεό, στὴν ψυχὴ (εἰκόνα) καὶ στὸ σῶμα (ἀφθαρσία). Ἔχει ψυχὴ (νοῦ, λόγο καὶ πνεῦμα) ποὺ τοῦ παρέχει τὴν ἰκανότητα θεωρίας τοῦ αἰδίου φωτὸς τῆς θεότητας, ποὺ βρίσκεται παντοῦ, καὶ τὸ αὐτεξούσιο³², τὴ βούληση νὰ γνωρίζει, νὰ βλέπει, νὰ ἐνώνεται, ὅπως καὶ ὁ Θεός. Ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου ὡς διπλῆ φύση³³ ἀναβαθμίζει τὴν κτίση ἀπὸ καλὴ σὲ καλὴ λίαν. Ὡς αἰσθητὸς ὁ ἄνθρωπος μποροῦσε νὰ θεωρεῖ τὰ ὄρατὰ κτίσματα καὶ νὰ δοξάζει τὸν κτίστη τους, λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ κτίση εἶναι καλὴ. Ὡς λογικὸς ὁ ἄνθρωπος μποροῦσε νὰ βλέπει τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ, νὰ θεωρεῖ τὴ δόξα Του καὶ νὰ προσομιλεῖ μαζί Του³⁴. Ἔτσι, μὲ τὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου ὀλοκληρώνεται καὶ ἡ δευτέρη προϋπόθεση θεωρίας τοῦ Θεοῦ.

3.3 Ἡ ἀναγωγή τῶν μερίδων στὴν ὄγδοη ἡμέρα ὡς ἡ τρίτη προϋπόθεση γιὰ τὴ θεωρία τοῦ Θεοῦ

Ἄν μὲ τὴ δημιουργία τοῦ ὑλικοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου τέθηκαν οἱ δύο πρῶτες προϋποθέσεις θέασης, θεωρίας τοῦ Θεοῦ, ποὺ συνιστοῦν τὸ καλὸ καὶ τὸ λίαν καλὸ, ἀπέμενε ἀκόμη ἓνα στάδιο, τὸ τέλειο, γιὰ τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ στόχου τοῦ Θεοῦ, νὰ θεωρεῖται δηλαδὴ ἡ προβολὴ τοῦ Ἰδίου. Ἔτσι, ὁ Θεὸς τοποθετεῖ τὸν ἄνθρωπο μέσα στὴν ὄγδοη ἡμέρα, στὸν Παράδεισο, καὶ μπροστὰ στὴν εἰκόνα Του³⁵.

31. Βλ. Α. Καρατζᾶς, *Ἡ σχέση ψυχῆς καὶ σώματος...*, ὁ.π., σ. 33 κ.έ.

32. Βλ. Α. Καρατζᾶς, *Ἡ σχέση ψυχῆς καὶ σώματος...*, ὁ.π., σ. 155 κ.έ.

33. Ὑμνος 53, 96-131.

34. Ὑμνος 53, 132-139, SC 196, σσ. 220-222.

35. *Ἠθικός* 2, γ', 78-84, SC 122, σ. 346.

Στή διδασκαλία του Συμεών κεντρικό ρόλο κατέχει ή λήψη μερίδας από κάθε δημιούργημα και ή διαφύλαξή της μέσα στην όγδοη ημέρα με στόχο αρχικά την κίνηση της δημιουργίας προς την τελειότητα και στη συνέχεια την ανάπλαση του δημιουργικού έργου του Θεού. Ο Θεός γνωρίζοντας αιδίως την παράβαση του Άδὰμ και έχοντας προκαθορίσει την «παλιγγενεσία» του, την αναγέννησή του, συνήψε «τους της αναπλάσεως ἀρόραβωνας» κατά την όγδοη ημέρα³⁶. Η μεταφορά των μερίδων της Δημιουργίας στην όγδοη ημέρα δηλώνει τή δημιουργία ενός άλλου κόσμου, με την αναγέννηση και ανάπλαση του ήδη υπάρχοντος, πού λαμβάνει χώρα στον μέλλοντα αιώνα, στον αίδιο χρόνο, στην όγδοη ημέρα. Συνεπώς, ή όγδοη ημέρα είναι ή αίδια ημέρα κατά την όποίαν έμφανίζεται ό Θεός στον άνθρωπο. Ειδικότερα, σύμφωνα με τον Συμεών, ό Θεός έλαβε τον αισθητό Παράδεισο ως μερίδα από τή γη και την πλευρά του Άδὰμ ως μερίδα από τον άνθρωπο. Οι μερίδες αυτές και ή διαφύλαξή τους μέσα στην όγδοη ημέρα, μπροστά στην εικόνα Του, συνιστούν την έναρξη αναγωγής της κτίσεως στην τελειότητα, σε μία κατάσταση κοινωνίας του κτιστού με τον άκτιστο Θεό. Ώς μερίδες ό αισθητός Παράδεισος και ό άνθρωπος μετέχουν της δόξας του Θεού. Η διαφύλαξη των μερίδων αυτών αποσκοπεί στην ανακαίνιση μέσω αυτών των συγγενών και συμφυών, δηλαδή όλης της υλικής κτίσεως και της ανθρωπότητας και της συνάψεώς τους με τον πνευματικό κόσμο.

4. Η αναγωγή στην όγδοη ημέρα

Στή διδασκαλία του Συμεών ή έσχατολογία ή ό λόγος περι τών έσχάτων δέν αποτελεί ένα ιδιαίτερο τμήμα, μέρος ή ιδιαίτερη αναφορά του θεολογικού του λόγου, όπως συμβαίνει με τὰ έγχειρίδια της δογματικής. Η έσχατολογική προοπτική της πίστεως και της θεολογικής του σκέψεως συμπλέκεται άρρηκτα με τον λόγο του για τή δημιουργία του κόσμου (Κοσμολογία) και του ανθρώπου (Άνθρωπολογία), με τή

36. *Ηθικός 2, γ', 41-45, SC 122, σσ. 342-344.*: «οίονει ζύμην και σπόρον και μερίδα άφ' ενός έκάστου τών έργων αυτού ύστερον έλαβεν, ίνα τας εκ τών έργων μερίδας τών κτισθέντων εν ταις έπτά ημέραις μη εν αυταις αυτάς άλλ' εν τή όγδόη λαβών, τον μέλλοντα αιώνα διά της εν αυτῇ δημιουργίας προϋπογράψη».

διδασκαλία του για τὸν Χριστό (Χριστολογία) καὶ τὴν Ἁγία Τριαδική Θεότητα (Θεολογία), τὴν Ἐκκλησία (Ἐκκλησιολογία), τὰ μυστήρια (Μυστηριολογία) καὶ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου (Σωτηριολογία). Τὸ ἔσχατολογικὸ νῆμα ποὺ συνδέει ὅλους τοὺς ἐπιμέρους τομείς τῆς διδασκαλίας του εἶναι ἡ ἀντίληψη ποὺ ἔχει διαμορφώσει για τὴν ὄγδοη ἡμέρα. Ἡ ὄγδοη ἡμέρα ὑπερβαίνει τὴν κτιστὴ φύση καὶ τὸν αἰσθητὸ χρόνο, παρέχει στὸν πιστὸ τὴν κατάσταση τῆς τέλειαις ἐν Χριστῷ ζωῆς, τὴν κοινωνία μετὰ τὸν Θεὸ Πατέρα στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν κοινωνία μετὰ τὴν τριαδικὴ θεότητα, ἡ ὁποία καθιστᾷ τὸν κτιστὸ ἄνθρωπο κατὰ χάριν θεοῦ, κατὰ χάριν τέλειαι και συμπαρασύρει σὲ αὐτὴν τὴν τελειότητα ὅλη τὴν κτίση.

Για τὸν Συμεῶν ὅλα ξεκινοῦν ἀπὸ τὴ θέληση τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ νὰ θεωρεῖται, νὰ κοινωνεῖ. Ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀνεξαρτήτως τῆς πορείαις ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν ἔχει ἓνα τέλος, ἓνα ἔσχατο, καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὴ θέα τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ὅ,τι συμβαίνει στὸν κτιστὸ κόσμος ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἔσχατο, τὴ θέα τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἡ κτίση ἔχει μέσα της ἐν δυνάμει τὰ ἔσχατα, τὴν τελειώσή της στὴν κοινωνία της μετὰ τὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ. Τὰ ἔσχατα ἀποτελοῦν τὴν ἐντελέχεια τῆς κτίσεως. Για νὰ ἀναχθεῖ ὅλη ἡ δημιουργία στὴν ὄγδοη ἡμέρα, στὴ θέα τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ στὴν κοινωνία μετὰ τὴν Ἁγία Τριάδα, ὁ Θεὸς δημιουργεῖ τὴν κτίση ἄφθαρτη, ποιεῖ τὸν ἄνθρωπο κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσίν Του καθιστώντας τὸν ἀθάνατο, λαμβάνει μερίδες ἀπὸ τὴν κτίση (γῆ καὶ Ἀδάμ) καὶ τίς τοποθετεῖ στὴν ὄγδοη ἡμέρα, μπροστὰ στὴν εἰκόνα Του, τὸ ξύλον τῆς ζωῆς. Αὐτὸ ποὺ ἀπομένει εἶναι ἡ ἐλεύθερη ἀποδοχή, συνέχιση καὶ ἔνταση τῆς κοινωνίας ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου για τὴ μετάβαση ὅλης τῆς κτίσεως ἀπὸ τὴ λίκαν καλὴ στὴν τέλειαι κατάσταση, στὴν τελειώσή της, στὸ τέλος της, στὸ ἔσχατό της.

Ἡ ἀποτυχία τῶν πρωτοπλάστων νὰ συμβάλουν ἐλευθέρως στὴν ὀλοκλήρωση τῆς τελειότητάς τους καὶ στὴν τελειότητα τῆς κτίσεως δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ἀναιρέσει τὸ θέλημα τοῦ Λόγου νὰ θεωρεῖται. Τὸ θέλημα τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, κοινὸ θέλημα τῶν τριῶν ὁμοούσιων προσώπων τῆς τριαδικῆς θεότητας, συνεχίζει νὰ πραγματώνεται. Εἶναι ἡ θέα τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ στὰ ἔσχατα ποὺ καθορίζει τὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας καὶ ὅλης τῆς κτίσεως. Ὁ Θεὸς παρεμβαίνει στὴν

ιστορία διαμορφώνοντας και διαφυλάττοντας συνεχώς ένα λείμμα που καθορίζεται από το έσχατο της Δημιουργίας, τη μελλοντική και άτελεύτητη θέα του Λόγου του Θεού. Ο Πατέρας αποστέλλει τον Υίο Του και ένσαρκώνεται, γίνεται και άνθρωπος, για να μπορέσουν οι άνθρωποι να τον δοῦν και να γνωρίσουν τη θεότητά Του. Ταυτόχρονα με την ενανθρώπησή Του, τη Σταύρωση και την Ανάσταση, ο Λόγος του Θεού αΐρει τη φθορά και τον θάνατο που δημιούργησε ή άποτυχία των πρωτοπλάστων και έκτοτε άποτελοῦσε τὸ άνυπέρβλητο έμπόδιο άναγωγῆς στην ὄγδοη ήμέρα, άναγωγῆς στην τελειότητα, στο έσχατο, που παρέχει ή κοινωνία με την ὄντως Ζωή, τὸν Θεό. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα άποκαλύπτεται στο θεανθρώπινο σώμα του Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησία, και φανερώνει τὴ θεότητα του Ἰησοῦ Χριστοῦ σε ὄσους πιστεύουν και τηροῦν τὶς έντολές του Θεοῦ, τὸς ένώνει με τὸ σώμα του θεανθρώπου, τὸς κάνει σύσσωμος του θεανθρώπου και τὸς άνάγει διὰ τῶν μυστηρίων στην ὄγδοη ήμέρα, ὅπου θεωροῦν τὸν Λόγο του Θεοῦ και γίνονται κατὰ χάριν θεοί.

Ὡστόσο, άν και ὁ πιστὸς φθάνει στο προσωπικό του έσχατο εισερχόμενος στην ὄγδοη ήμέρα, δὲν άποκτᾶ τὴν πλήρη θέα του Θεοῦ και τὴν πλήρη τελειότητα, γιατί ή φθαρτή του φύση, τὸ φθαρτὸ του σώμα εἶναι άκόμη μέρος τῆς σκοτίας. Ἡ ὕλικότητα του σώματος δὲν έπιτρέπει στον άνθρωπο τὴν πλήρη μετοχή στη λαμπρότητα του Λόγου του Θεοῦ, γιατί δὲν μπορεί να ὑπάρχει καμμία γνώση, κοινωνία και ένωση του ὕλικου και νοεροῦ κόσμου. Με τὴν ενανθρώπηση του Ὑιοῦ του Θεοῦ, ὡς Πρώτη Παρουσία, ὁ πιστὸς μπορεί πλέον διὰ του Ὑιοῦ ἐν Ἅγίῳ Πνεύματι να άναχθεῖ στην ὄγδοη ήμέρα, να προχωρήσει πρὸς τὸ έσχατο τῆς τελείωσῆς του. Χρειάζεται ὅμως να άναμένει τὴ Δευτέρα Παρουσία, ὅπου ή άνακαίνιση τῆς κτίσεως, ὡς τὸ τελικὸ έσχατο ὅλης τῆς κτίσεως, θα του παράσχει πνευματικὸ σώμα ικανὸ να μετέχει τῆς πλήρους λαμπρότητας του Λόγου του Θεοῦ. Ἔτσι τὸ προσωπικὸ έσχατο του κάθε πιστοῦ με τὴν εἴσοδό του στην ὄγδοη ήμέρα συνδέεται ἄρρηκτα με τὸ έσχατο τῆς κτίσεως κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία του Κυρίου, τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ή ὄγδοη ήμέρα του ὁποίου άποτελεῖ τὴν αρχή. Ἐνῶ αρχίζει με τὴν εἴσοδο του πιστοῦ στην ὄγδοη ήμέρα ὡς άμυδρὸ φῶς, ὀλοκληρώνεται με τὸ μεσουράνημα του ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, του Κυρίου, κατὰ τὸ έσχατο τῆς κτίσεως.

4.1 Η πρώτη αναγωγή στην ὄγδοη ἡμέρα: ὁ αἰσθητὸς Παράδεισος

Μετὰ ἀπὸ τὴν ἑβδομὴ ἡμέρα, τὴν ὄγδοη, παρουσιάζεται ὁ Θεὸς νὰ φυτεύει τὸν Παράδεισο καὶ νὰ τοποθετεῖ σὲ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο³⁷. Μὲ τὴν τοποθέτηση τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὸν αἰσθητὸ Παράδεισο πραγματώνεται καὶ ἡ τρίτη προϋπόθεση θεωρίας τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ἰδίου. Ὁ Θεὸς ἐμφανίζει στὸν ἄνθρωπο τὴν εἰκόνα Του, ἢ ὁποῖα, σύμφωνα μὲ τὸν Συμεών, εἶναι τὸ ξύλο τῆς ζωῆς στὸ κέντρο τοῦ Παραδείσου³⁸. Ὁ ἄνθρωπος τοποθετήθηκε μέσα στὸν Παράδεισο γιὰ νὰ μπορέσει, χρησιμοποιώντας τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ὡς τύπο καὶ σκιά, νὰ ἀναχθεῖ σταδιακὰ στὴν ὀλοκληρωτικὴ θέα τοῦ Θεοῦ. Ἐκτὸς τοῦ αἰσθητοῦ Παραδείσου καὶ χωρὶς τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, ὁ κτιστὸς ἄνθρωπος δὲν θὰ μπορούσε νὰ δεῖ τὸν Θεό.

Σύμφωνα μὲ τὸν ἀνθρωπομορφικὸ λόγο τοῦ συγγραφέα τῆς Γενέσεως, τὸν ὁποῖον ἐπισημαίνει ὁ Συμεών, κατὰ τὴν ὄγδοη ἡμέρα ὁ Θεὸς δὲν ἐποίησε τὸν Παράδεισο οὔτε εἶπε καὶ ἔγινε αὐτός, ἀλλὰ ἐφύτευσε τὸν Παράδεισο. Ἡ χρῆση τῆς εἰκόνας τῆς σπορᾶς ὑποδηλώνει ὅτι ὁ Παράδεισος φυτεύθηκε στὴν κτίση ὡς σπόρος ποὺ εἰσηλθε στὴ γῆ. Ὁ Θεὸς μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν παρουσιάζεται στὴν Ἁγία Γραφή ὡς ὁ γεωργὸς τῆς κτίσεως, ὡς ὁ καλλιεργητὴς τῆς, ποὺ τὴ μεταμορφώνει σὲ κάτι καλύτερο. Παράλληλα, ὑποδηλώνεται ὅτι ἡ ὄγδοη ἡμέρα εἶναι γιὰ τὴν κτίση μία δυναμικὴ πορεία πρὸς τὴν τελειότητα, διαδικασίᾳ ποὺ ξεκινᾷ μὲ τὴ φύτευση τοῦ Παραδείσου καὶ ἀναμένεται νὰ συνεχισθεῖ μὲ τὴν αὔξησή του καὶ τὴν συμπερίληψη ὅλης τῆς κτίσεως.

Ὁ Παράδεισος προβάλλεται ἀπὸ τὸν Συμεών ὡς ἄλλος κόσμος, ὁ ὁποῖος δὲν ταυτίζεται μὲ αὐτὸν ποὺ κτίσθηκε κατὰ τὶς ἑξὶ ἡμέρες. Ὁ Παράδεισος αὐτός, ὄντας μέσα στὴν ὄγδοη ἡμέρα καὶ συνδεδεμένος μὲ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπλῶς ἓνα μέρος τῆς κτίσεως, ἀλλὰ ἓνας διαφορετικὸς ποιοτικὰ κόσμος, ποὺ εἶναι ἐνδεδυμένος μὲ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ ὅπου ἐνεργεῖ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Σὲ αὐτὸν τὸν «τόπο», ὁ ὁποῖος ἀκτινοβολεῖ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, εἰσέρχεται ὁ ἄνθρωπος

37. Ἡθικὸς 1, α', 108-113, SC 122, σ. 180.

38. Ἡθικὸς 2, γ', 82-84, SC 122, σ. 346: «Τὸ δὲ ξύλον τῆς ζωῆς τὸ ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου εἰκὼν ἦν τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἥτις ἐστὶν ὁ Θεός».

ἐνδουόμενος ἀπὸ τὸν Θεὸ τῆ θεία δόξα κατὰ τὴν καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ δημιουργία του³⁹.

Ἔτσι, ἡ φύτευση τοῦ Παραδείσου στὴν κτίση ἀπὸ τὸν Θεὸ γίνεται ἀντιληπτὴ ὡς ἡ εἴσοδος τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ στὴν κτίση, διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὡς ἡ ἔναρξη τῆς κοινωνίας τοῦ ἀκτίστου μὲ τὸ κτιστό, τοῦ ἀγγχρονου μὲ τὸ χρονικό, τοῦ ἀφθαρτου ὑλικοῦ στοιχείου τῆς κτίσεως μὲ τὴ θεία δόξα. Ἡ σύνδεση αὐτὴ δημιουργεῖ ἕναν νέο τρόπο ὑπαρξῆς τῆς κτίσεως, ποὺ ὑπερβαίνει τὴ φύση καὶ τὸν αἰσθητὸ χρόνο. Ἀνάγει μέρος τῆς κτίσεως στὴν ὄγδοη ἡμέρα, στὸν αἰδίο χρόνο, σὲ μία διαφορετικὴ τοῦ ὑλικοῦ τρόπου ὑπαρξῆς. Στόν «τόπο» αὐτόν, ὅπου συνυπάρχει ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἡ γῆ καὶ ὁ ἄνθρωπος, τὸ κτιστό καὶ τὸ ἀκτιστό, ὁ Θεὸς ἐξανατέλλει, ἀναφύει ἀπὸ τὴ γῆ κάθε φυτὸ ποὺ εἶναι ὠραῖο στὴν ὄραση καὶ καλὸ στὴ βρώση. Οἱ καρποὶ τῶν φυτῶν αὐτῶν εἶναι κάθε εἴδους καὶ ποικίλοι. Οὔτε φθείρονται, οὔτε ἐκλείπουν, ἀλλὰ παραμένουν νέοι πάντοτε καὶ εὐχάριστοι, προσφέροντας ἀφραστη ἡδονὴ καὶ ἀπαλότητα (τρυφήν) στοὺς πρωτοπλάστους⁴⁰.

Γιὰ τὸν Συμεὼν ἡ πρώτη ἀναγωγή τοῦ ἀνθρώπου στὸν αἰσθητὸ Παράδεισο ἔγινε γιατί τὸ ἀφθαρτο σῶμα τοῦ ἀνθρώπου χρειάζοταν ἀφθαρτῆ⁴¹ τροφή⁴². Τὸ παραπάνω χωρίο δημιουργεῖ ἀρχικὰ μία ἐρμηνευτικὴ δυσκολία ἐφ' ὅσον, ὅπως δηλώνει σὲ ἄλλο σημεῖο ὁ Συμεὼν, ἡ κτίση ἦταν ἤδη ἀφθαρτὴ καὶ ἡ ἐρμηνεία του μᾶς ὑποχρεώνει νὰ ἐξετάσουμε σὲ πρῶτο στάδιο τὴ διαφορὰ τῆς ἀφθαρτῆς κτίσεως μὲ τὸν αἰσθητὸ Παράδεισο. Τόσο ὅλη ἡ κτίση ὅσο καὶ ὁ «ἐν Ἐδὲμ κατὰ ἀνατολάς»⁴³ Παράδεισος παρουσιάζονται στὴ διδασκαλία τοῦ

39. Βλ. Ἄ. Καρατζᾶς, *Ἡ σχέση ψυχῆς καὶ σώματος...*, ὁ.π., σ. 71 κ.έ.

40. *Ἡθικός 1, α'*, 134-141, SC 122, σ. 182. Ἦς σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι ὁ Παράδεισος εἶναι ἀφθαρτος καὶ οἱ καρποὶ του διατηροῦν τὸ ἀναλλοίωτο. Τὸ ἀναλλοίωτο εἶναι θεῖο ἰδίωμα, ὅπως προαναφέραμε. Συνεπῶς ἡ ὑπαρξὴ τῶν φυτῶν μέσα στὸν Παράδεισο φαίνεται νὰ διαφοροποιεῖται ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ τῶν φυτῶν ποὺ βρίσκονται ἐκτὸς τοῦ Παραδείσου. Ἡ διαφοροποίηση παρουσιάζεται ὡς ὑπέρβαση τῆς φύσεως τῶν κτιστῶν ὄντων καὶ τοῦ αἰσθητοῦ χρόνου τῆς κτίσεως.

41. Ἡ ἀφθαρσία τοῦ σώματος στὴ διδασκαλία τοῦ Συμεὼν παρουσιάζεται ὡς μία πρώτη μορφή πνευματικότητας· βλ. Ἄ. Καρατζᾶς, *Ἡ σχέση ψυχῆς καὶ σώματος...*, ὁ.π., σ. 110 κ.έ.

42. *Ἡθικός 1, α'*, 141-146, SC 122, σ. 182-184.

43. Ἡ Ἐδὲμ ἀναφέρεται στὴ *Γένεση 2, 8*. Ἡ ὀνομασία Ἐδὲμ εἶναι ἡ ἐλληνικὴ ἀπόδοση τοῦ ἑβραϊκοῦ ἔντεν (עֵדֶן – εὐχαρίστηση, ἀπόλαυση)· βλ. *The Oxford Dictionary of the*

Συμεών ως ἄφθαρτα. Ὡστόσο, μπορούμε νὰ διακρίνουμε μία μεταξύ τους διαφοροποίηση. Ἀντιπαραβάλλοντας τὴν περιγραφή τοῦ κόσμου ποὺ λειτουργεῖ ὡς Παράδεισος καὶ τὴν περιγραφή τοῦ Παραδείσου ποὺ φύτευσε ὁ Θεός, ὅπως μᾶς τὶς παρουσιάζει ὁ Συμεών, παρατηροῦμε ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ Παραδείσου ἦταν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ ἡ ἄμεση παροχὴ στὸν ἄνθρωπο ἄφθαρτης τροφῆς, γεγονός ποὺ ὑποδηλώνει ὅτι ἡ κτίση ἐκτὸς τοῦ Παραδείσου δὲν παρέχει ἄφθαρτη τροφή.

Στὸν ἄνθρωπο παραδόθηκε ἕνας ἄφθαρτος κόσμος ποὺ λειτουργεῖ ὡς Παράδεισος⁴⁴. Ὁ Συμεών ὑπογραμμίζει μὲ ἔμφαση τὸ γεγονός ὅτι ὁ κόσμος ποὺ δημιουργήθηκε κατὰ τὶς πέντε ἡμέρες τῆς δημιουργίας λειτουργεῖ ὡς Παράδεισος, ὁ ὁποῖος δόθηκε στὸν ἄνθρωπο εἰς ἀπόλαυσιν⁴⁵. Στὸν Ἀδὰμ δόθηκε ἕνας κόσμος ποὺ παρείχε «αὐτομάτως»⁴⁶ τὴν ἴδια τροφή τόσο σὲ αὐτὸν ὅσο καὶ στὰ ζῶα⁴⁷. Ἡ τροφή ὅμως αὐτὴ δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ἄφθαρτη, ἐφ' ὅσον παράζεται μὲ τὴν ἀνακυκλούμενη διαδικασία τῆς καρποφορίας τῶν φυτῶν ποὺ ἔχουν οὐσιωθεῖ ἐξ οὐκ ὄντων χωρὶς ἀρχὴ οὐσίωσης⁴⁸. Φαίνεται δηλαδὴ ὅτι στὴν ἀντίληψη τοῦ Συμεών ἡ ἀφθαρσία τοῦ κόσμου ἐξηγεῖται μὲ τὴν ἐξ ἀρχῆς οὐσίωσή του ἀπὸ τὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἡ τροφή ποὺ παρέχει αὐτὴ στὸν ἄνθρωπο γίνεται κατανοητὴ ὡς ἀποτέλεσμα τῆς δημιουργίας της χωρὶς τὴν ἐξ ἀρχῆς οὐσίωση τῶν φυτῶν. Ἡ ποιοτικὴ αὐτὴ διαφορὰ ἄφθαρτου κόσμου, στὸν ὁποῖο συγκαταλέγεται καὶ ὁ Ἀδὰμ, καὶ φθαρτῆς τροφῆς καθιστᾶ μὴ συμβατὴ τὴν τροφή αὐτὴ γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ ἄφθαρτου σώματος τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος προορίζεται γιὰ τὴν ἀθανασία. Τί εἶναι ὅμως αὐτὸ ποὺ κάνει τὴν τροφή στὸν Παράδεισο ἄφθαρτη, ἀναλλοίωτη καὶ τὸν ἄνθρωπο ἀθάνατο;

Ὁ αἰσθητὸς Παράδεισος ὡς σύνδεση τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν κτίση, καὶ ἰδιαιτέρως μὲ τὸν ἄνθρωπο, δὲν διαφοροποιεῖται ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη

Jewish Religion. Ἄν μεταφράζαμε τὴ φράση αὐτὴ κυριολεκτικά: «στὴν κατὰ τὴν ἀνατολὴ ἀπόλαυση», θὰ σήμαινε ὅτι ὁ Θεὸς εἰσήγαγε τὸν ἄνθρωπο στὴν κατάσταση ἐκεῖνη κατὰ τὴν ὁποία θὰ αἰσθάνοταν τὴν ἴδια ἀπόλαυση ποὺ αἰσθάνεται κανεὶς κατὰ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.

44. Ἡθικὸς 1, α', 34-37, SC 122, σ. 176.

45. Ἡθικὸς 1, α', 42-45, SC 122, σ. 176.

46. Ἡθικὸς 1, β', 41-43, SC 122, σ. 186.

47. Ἡθικὸς 1, α', 34-45, SC 122, σ. 176.

48. Βλ. Ἀ. Καρατζᾶς, «Ἡ οὐσίωση τῶν ὄντων καὶ ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς», ὀ.π.

κτίση τοπικά αλλά ποιητικά. Ὁ αἰσθητὸς Παράδεισος βρίσκεται ἐκεῖ πὺ ἀκτινοβολεῖ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ πὺ διαφοροποιεῖ τὴν κτίση ἀπὸ τὸν αἰσθητὸ παράδεισο δὲν εἶναι ὁ χῶρος ἀλλὰ ἡ παρουσία τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ συνέπειές τῆς ὡς πρὸς τὸν τρόπο ὑπαρξῆς τῆς κτίσεως. Καλεῖ δὲ τοὺς ἀκροατὲς του νὰ ἀναλογισθοῦν τὴ ζωὴ καὶ τὴ διαγωγὴ τοῦ ἀνθρώπου σὲ αὐτὸν τὸν ἀφθαρτο κόσμο πὺ δέχεται τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ καθίσταται αἰσθητὸς Παράδεισος, ἐὰν διατηροῦνταν ἀφθαρτοὶ καὶ ἀθάνατοι⁴⁹. Ὁ αἰσθητὸς Παράδεισος εἶναι ἡ ἴδια ἡ κτίση ὡς ἀποδέκτης τῶν θείων ἐνεργειῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ, πὺ καθιστοῦν τὴν ὑλικὴ κτίση ἀναλλοίωτη, μερικῶς πνευματικὴ καὶ τὸν ἄνθρωπο ἀθάνατο: «*Τοιγαροῦν καὶ ἐπλάσθη σῶμα μὲν ἔχων ὁ Ἀδὰμ ἀφθαρτον, ὑλικὸν μέντοι γε καὶ ὄλον οὐπω πνευματικόν, καὶ ὡς βασιλεὺς ἀθάνατος ἐν ἀφθάρτῳ κόσμῳ, οὐ λέγω μόνῳ τῷ παραδείσῳ, ἀλλ' ἐν πάσῃ τῇ ὑπ' οὐρανόν, κατέστη ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ Θεοῦ*»⁵⁰. Ὁ ἄνθρωπος ἐκτὸς ἀπὸ ἀφθαρτος γίνεται ἀπὸ τὸν δημιουργὸ Θεὸ μέσα στὸν Παράδεισο μερικῶς πνευματικὸς καὶ ἀθάνατος. Ἡ ὄγδοη ἡμέρα, ὁ ἄλλος κόσμος, ὅπου ἐνεργεῖ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ παρέχεται στὴν κτίση ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, παρουσιάζεται ἔτσι ὡς ἡ αἰτία τῆς μερικῆς πνευματοποίησης τῆς κτίσεως καὶ τῆς ἀθανασίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ὡς προϋπόθεση τῆς κατάστασης αὐτῆς παρουσιάζει τὴν προοδευτικὴ τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐργασία τῶν ἀγαθῶν ἐννοιῶν. Ἡ προοδευτικὴ αὐτὴ ἀνάπτυξη τῆς ἰκανότητος τοῦ ἀνθρώπου νὰ τηρεῖ τις ἐντολές τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ καλλιεργεῖ τις ἀγαθές ἐννοιες θὰ λειτουργοῦσε ὡς σταδιακὴ ἀναγωγὴ σὲ ὀλοένα καὶ περισσότερη δόξα καὶ ἀλλοίωση τοῦ ἀνθρώπου. Πλησιάζοντας σταδιακὰ στὸν Θεὸ καὶ στὶς αὐγές πὺ πηγάζουν ἀπὸ τὴ θεότητα, ὁ ἄνθρωπος θὰ ἀλλοιωνόταν τόσο ὡς πρὸς τὴν ψυχὴ ὅσο καὶ ὡς πρὸς τὸ σῶμα. Ἡ ψυχὴ του θὰ

49. Εἶναι σημαντικὴ γιὰ τὴν κατανόηση τῆς διδασκαλίας τοῦ Συμεῶν ἡ ἐπεξήγηση πὺ δίνει γιὰ τὴν ἀφθαρσία καὶ ἀθανασία τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ βίος (ἡ βιολογικὴ ζωὴ) τοῦ ἀφθαρτοῦ καὶ ἀθάνατο ἀνθρώπου εἶναι ἀναμάρτητος, ἄλυπος, ἀμέριμνος καὶ ἄμοχθος (Ἡθικός 1, α', 52-57, SC 122, σ. 176). Στὸ συγκεκριμένο χωρίο φαίνεται πὺς ἡ ἐπεξήγηση ἀφορᾷ τὴν ἀναμαρτησία, τὸ ἄλυπον, τὸ ἄμοχθον καὶ τὸ ἀμέριμνον, τὰ ὅποια παραπέμπουν στὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀφθαρσίας καὶ τῆς ἀθανασίας καὶ ὄχι στὶς αἰτίες τους, ἀφήνοντας ἀνοιχτὸ τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ τί διατηρεῖ τὸν ἄνθρωπο ἀφθαρτο καὶ ἀθάνατο ἐντὸς τοῦ Παραδείσου.

50. Ἡθικός 1, β', 1-5, SC 122, σ. 184.

γινόταν συνεχῶς λαμπρότερη, ἐνῶ τὸ αἰσθητὸ καὶ ὕλικὸ σῶμα του θὰ μεταποιεῖτο καὶ θὰ μεταβαλλόταν σὲ ἄυλο καὶ πνευματικὸ. Ἡ μεταποίηση αὐτῆ τοῦ σώματος θὰ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ὑπερβεῖ κάθε αἴσθησι⁵¹ καὶ ἡ διαγωγή μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους θὰ παρείχε ἄρρητη καὶ ἀκατανόητη εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίασι⁵². Παρατηροῦμε δηλαδὴ ὅτι γιὰ τὸν Συμεὼν τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, μετέχοντας στὴ λαμπρότητα τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ, τρέφεται καὶ μεταποιεῖται ἀπὸ ὕλικὸ σὲ πνευματικὸ. Ἡ ἀφθαρτὴ τροφή, τὴν ὁποία ἔχει ἀνάγκη ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ μετέχει τῆς ἀθανασίας, τῆς ὑπέρβασης τοῦ αἰσθητοῦ χρόνου καὶ τῆς μετοχῆς του στὴν ἀιδιότητα τῆς ὄγδοης ἡμέρας, εἶναι αὐτὴ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ. Ἄν ἡ ἀφθαρσία στὴ σκέψη τοῦ Συμεὼν εἶναι μία μορφή πνευματικότητας⁵³, τότε μποροῦμε νὰ θεωρήσουμε ὅτι ἡ ὄγδοη ἡμέρα, ἡ ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατὰ τὴν ὁποία Αὐτὸ ντύνει τὸν Ἀδὰμ μὲ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία ὁ ἀφθαρτος ἄνθρωπος ἐνδύεται διὰ τῆς θείας δόξας τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ ὡς τροφὴ ἀθανασίας.

Ἐπειδὴ ἡ ὄγδοη ἡμέρα εἶναι αἶδια, ἡ ἀναγωγή τοῦ ἀνθρώπου στὴν ὄγδοη ἡμέρα γίνεται ἀντιληπτὴ ὡς ρήξη καὶ ὑπέρβαση τοῦ αἰσθητοῦ γραμμικοῦ χρόνου τῆς Δημιουργίας. Στὴ Γένεση γιὰ παράδειγμα, ὁ Ἀδὰμ παρουσιάζεται κατὰ τὴν ἕκτη ἡμέρα τῆς Δημιουργίας νὰ εἶναι μόνος του χωρὶς τὴ φυσικὴ παρουσία τῆς Εὐας καὶ ἰδίως χωρὶς ἐπικοινωνία μὲ τὸν Θεό. Ὁ Συμεὼν ρητὰ ὑπογραμμίζει τὸ γεγονός ὅτι ἡ Εὐα καὶ ὁ Παράδεισος δὲν δημιουργήθηκαν τὴν ἕκτη ἡμέρα ἀλλὰ τὴν ὄγδοη⁵⁴. Τὴν ἕκτη ἡμέρα τῆς δημιουργίας ὁ Θεὸς ἔπλασε μόνον τὸν Ἀδὰμ καὶ τὸν κατέστησε βασιλέα τῆς ὀρατῆς κτίσεως⁵⁵. Κατὰ τὴν ἕκτη ἡμέρα

51. Ἡθικός 1, α', 57-63, SC 122, σσ. 176-178: «ὅπως τε κατὰ προκοπὴν τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐργασίας τῶν ἀγαθῶν ἐνοιῶν εἰς τελειότεραν ἔμελλον ἀνάγεσθαι κατὰ καιρὸν δόξαν τε καὶ ἀλλοίωσιν, πλησιάζοντες τῷ Θεῷ καὶ ταῖς πηγαζούσαις αὐγαῖς τῆς θεότητος, τὴν μὲν ψυχὴν λαμπροτέραν ἐκάστου γίνεσθαι, τὸ δὲ αἰσθητὸν καὶ ὑλῶδες σῶμα εἰς ἄυλον καὶ πνευματικὸν ὑπὲρ αἴσθησιν πᾶσαν μεταποιεῖσθαι τε καὶ μεταβάλλεσθαι».

52. Ἡθικός 1, α', 64-66, SC 122, σ. 178.

53. Βλ. Α. Καρατζά, *Ἡ σχέση ψυχῆς καὶ σώματος*,..., ὁ.π., σ. 111.

54. Ἡθικός 1, α', 6-12, SC 122, σ. 174.

55. Εἶναι ἐξόχως χαρακτηριστικὸ ὅτι ὁ Θεὸς κατέστησε τὸν ψυχοσωματικὸ ἄνθρωπο βασιλέα μόνον τῆς ὀρατῆς κτίσεως. Ἡ ἀόρατη κτίσις δὲν ὑπόκειται στὴ βασιλεία τοῦ ἀνθρώπου.

δὲν ὑπάρχει οὔτε ὁ αἰσθητὸς Παράδεισος οὔτε ἡ Εὐά, ἀλλὰ μόνον ὁ ἄφθαρτος, ὕλικὸς καὶ αἰσθητὸς Ἀδάμ. Ἔτσι, ἡ ἔνδυση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ θεία δόξα καὶ ἡ τοποθέτησή του στὸν αἰσθητὸ Παράδεισο συνιστοῦν τὴν «καθ' ὁμοίωσιν» ὀλοκλήρωση τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἐνῶ γίνεται μέσα στὴν ὄγδοη ἡμέρα, παρουσιάζεται νὰ ἔχει συντελεσθεῖ κατὰ τὴν ἕκτη ἡμέρα. Ἐπιπλέον, ἐνῶ ἡ παράβαση τοῦ Ἀδάμ γίνεται μετὰ ἀπὸ τὴν εἴσοδό του στὴν ὄγδοη ἡμέρα καὶ ἡ ἔκπτωσή του ἀπὸ τὸν Παράδεισο ἀποτελεῖ τὴν ἔξοδό του ἀπὸ αὐτήν, τὰ γεγονότα αὐτὰ ἀποτελοῦν μέρος τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας. Συνεπῶς οἱ ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ ὡς πρὸς τὴν κτίση πραγματώνονται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα πάντοτε μέσα στὴν ὄγδοη ἡμέρα, μέσα στὸ αἶν, ἀλλὰ ταυτόχρονα ἐμφανίζονται ὡς ὑπέρβαση τοῦ ἐκάστοτε ἱστορικοῦ τώρα, τοῦ νῦν τοῦ ἀνθρώπου.

Στὴ διδασκαλία τοῦ Συμεῶν ὁ αἰσθητὸς καὶ ὕλικὸς Παράδεισος ἀποτέλεσε τὴν πρώτη ἀναγωγή τοῦ ἀνθρώπου στὴν ὄγδοη ἡμέρα, στὴν κοινωνία μὲ τὸν Θεό. Ὁ ἄνθρωπος θὰ μπορούσε νὰ ὁμοιάσει τελείως μὲ τὸν Θεό, ἂν παρέμενε ἐντὸς τοῦ αἰσθητοῦ Παραδείσου, ἐντὸς τῆς ὄγδοης ἡμέρας, ἐνδεδυμένος μὲ τὴ θεία δόξα. Ὡστόσο, μὲ τὴν παράβαση τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ φάει ἀπὸ τὸ ξύλο τῆς γνώσεως, ὁ ἄνθρωπος ἐξῆλθε τοῦ αἰσθητοῦ Παραδείσου. Ἔχασε τὴ δυνατότητα νὰ ὁμοιάσει τελείως μὲ τὸν Θεὸ καὶ ἐπιπροσθέτως ἔχασε τὴν ὁμοιότητα μὲ τὸν Θεό, ποὺ ἐμφαίνεται στὴν ἀφθαρσία καὶ ἀθανασία, χάνοντας τὴ θεία δόξα. Ἐκτοτε ὁ αἰσθητὸς Παράδεισος, ὡς ἡ μερίδα τῆς γῆς, λειτουργεῖ μόνον ὡς τύπος τῆς μελλοντικῆς ἀκατάλυτης ζωῆς⁵⁶ καὶ ὡς εἰκόνα τῆς αἰδίας βασιλείας τῶν οὐρανῶν⁵⁷. Ἡ πλευρὰ τοῦ Ἀδάμ, ὡς μερίδα τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία οἰκοδομήθηκε σὲ γυναῖκα, ὑπάρχει πλέον ὡς τύπος τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν θὰ ἔχανε τὸν αἰσθητὸ Παράδεισο, θὰ μπορούσε καὶ πάλι νὰ συναφθεῖ μὲ τὸν Χριστὸ καὶ Θεὸ διὰ μέσου τῆς πλευρᾶς αὐτῆς, δηλαδὴ τῆς Ἐκκλησίας. Τέλος, σημειώνει ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἔλαβε μερίδα ἀπὸ τὸν αἰσθητὸ χρόνο, γιατί ὁ αἰσθητὸς αὐτὸς χρόνος πρόκειται νὰ σταματήσει νὰ ὑπάρχει λόγῳ τῆς ὄγδοης ἡμέρας, τοῦ ἀτελεύτητου χρόνου, ἐνῶ ὅλη ἡ κτίση πρόκειται νὰ συναφθεῖ μὲ τὰ οὐράνια⁵⁸. Ἡ δημιουργία τῆς παλιγγενεσίας, ἀνάπλασης καὶ σύναψης

56. Ἡθικὸς 1, β', 37-38, SC 122, σ. 186.

57. Ἡθικὸς 2, γ', 78-82, SC 122, σ. 386.

58. Ἡθικὸς 2, γ', 51-61, SC 122, σ. 344.

του έργου του Θεού με τα οὐράνια γίνεται μέσα στην ὄγδοη ἡμέρα και ξεκινᾷ με τὴν τοποθέτηση ἐκεῖ τῶν μερίδων τῆς γῆς και τοῦ ἀνθρώπου ὡς ζύμης και σπόρου. Ἡ λήψη τῶν μερίδων σηματοδοτεῖ τὴν ἐναρξη μιᾶς πορείας πρὸς τὰ ἔσχατα. Εἶναι αὐτὴ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐσχατολογικοῦ λόγου τῆς ὀρθόδοξης διδασκαλίας, κατὰ τὸν Ἅγιο Συμεών.

4.2 Ἡ διαρκὴς ἀναγωγὴ τῶν ἀνθρώπων

στὴν ὄγδοη ἡμέρα: ὁ νοητὸς Παράδεισος

Ὁ Ἀδὰμ μέσα στὸν αἰσθητὸ Παράδεισο ἐτυφλώθη, ἔχασε τὴ λογικὴ ἱκανότητα νὰ θεωρεῖ τὴ δόξα τῆς θεότητας, με ἀποτέλεσμα ἐκουσίως νὰ ἀπονεκρωθεῖ⁵⁹ και γι' αὐτὸ ἐκδιώχθηκε ἀπὸ τὸν Παράδεισο. Πλέον ἔβλεπε μόνο τὰ αἰσθητὰ και ἐπιπλέον ἔγινε ὀλοκληρωτικὰ ἔνυλος, κατάσταση ποὺ τὸν χώρισε ἀπὸ τὰ ἄλλα⁶⁰. Ἡ θεὰ τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ παρεῖχε στὸν Ἀδὰμ τὴν ὄντως ζωὴ και ἡ ἀπώλεια τῆς ἱκανότητος νὰ θεωρεῖ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπώλεια τῆς ζωῆς. Ἡ τύφλωση τοῦ Ἀδὰμ, ἡ ἀπώλεια τοῦ «καθ' ὁμοίωσιν» και ἡ ἀπώλεια τῆς ζωῆς ἦταν γιὰ τὸν Συμεών ἡ αἰτία τῆς ἐνανθρώπησης τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀδὰμ, χάνοντας τὴν ἱκανότητα νὰ θεωρεῖ τὸν Θεό, τὴ Ζωή, ἀπώλεσε τὴν ἴδια τὴ ζωὴ και «θανεῖται θάνατον εἰς τὸν αἰῶνα»⁶¹. Ὁ ἄνθρωπος ἐξέπεσε ἀπὸ τὴν κατάσταση τῆς τελειότητος ὄχι στὴν κατάσταση τοῦ καλὰ λίαν ἀλλὰ σὲ μία κατάσταση κατώτερη, ἐφ' ὅσον πλέον ὡς ἄλογο κτίσμα ἔχασε τὴν ἱκανότητα νὰ βλέπει νοερά. Ὁ Θεὸς Λόγος ὥστόσο δὲν μποροῦσε νὰ παραβλέπει ὅτι Αὐτὸς εἶναι, βρίσκεται μέσα στὴ θεία δόξα και οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀδὰμ, τὰ δημιουργήματά Του, ὄχι. Γι' αὐτό: «... ὅμοιος ἀνθρώποις / ἐγενόμην κατὰ πάντα, / αἰσθητὸς τοῖς αἰσθητοῖς γε, / και ἠνώθην τούτοις θέλων. / Βλέπεις, πόσον πόθον ἔχω / τοῦ ὁρᾶσθαι παρ' ἀνθρώπων, / ὡς και ἄνθρωπος γενέσθαι / θελῆσαι και ὁραθῆναι»⁶².

Ἡ ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου νὰ βλέπει νοερά και ἡ δυνατότητά του νὰ βλέπει μόνον τὰ αἰσθητὰ ὀδήγησε στὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ Λόγου. Μὲ τὴν ἐνανθρώπησή Του ὁ Θεὸς Λόγος ὁρᾶται ἀπὸ ὅλους τοὺς

59. Ὑμνος 53, 228-231, SC 196, σ. 228.

60. Ὑμνος 53, 173-179, SC 196, σ. 224.

61. Ὑμνος 53, 189-190, SC 196, σ. 224.

62. Ὑμνος 53, 216-223, SC 196, σ. 226.

άνθρώπους με τή μόνη ικανότητα που τους έχει απομείνει, τήν αίσθητή όραση και όρᾶται αίσθητῶς: «άνωθεν ἐγὼ κατῆλθον / ἀόρατος ὢν πάντη / πάχους καὶ σαρκὸς μετέσχον / καὶ ψυχὴν ἀνελαβόμεν, / Θεὸς ὢν ἀναλλοιώτως / ἐγενόμεν σὰρξ, ὁ Λόγος. / Ἐκ σαρκὸς ἀρχὴν λαβὼν δὲ / ἄνθρωπος ὠράθη πᾶσιν. / Διὰ τί οὖν ὄλως τοῦτο / ἤνεσχόμεν τοῦ ποιῆσαι; / Ὅτι ἐπὶ τούτῳ πάντως / ἔκτισα, καθὼς καὶ εἶπον, / τὸν Ἀδὰμ τοῦ καθορᾶν με»⁶³. Μὲ τὴν ἐνανθρώπησή Του ὁ Θεὸς Λόγος φανέρωσε τὸν ἑαυτὸ Του καὶ τὸν Πατέρα στοὺς ἀνθρώπους, ταυτόχρονα ὁμως ἐξέχεε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἀποκαλύπτοντας τὸ ὄνομά Του σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, δείχνοντας μὲ τὰ ἔργα Του τί ἔπρεπε νὰ κάνουν⁶⁴. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι αὐτὸ που φανερώνει τὴ δόξα τῆς θεότητος⁶⁵ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ σκοπὸς δηλαδὴ τῆς ἐνανθρωπήσεως, σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ Συμεῶν, ἦταν ὁ Λόγος νὰ βλέπεται στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, νὰ φανερώνεται μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ὁ Πατέρας καὶ νὰ διαχέεται τὸ Ἅγιο Πνεῦμα σὲ κάθε ἄνθρωπο, παρέχοντάς του τὴ δυνατότητα ἀναγωγῆς του στὴν ὄγδοη ἡμέρα, στὴ θεά τοῦ Θεοῦ⁶⁶. Ἡ ἐνανθρώπησι τοῦ Λόγου ἐγένε γιὰ τὸν Συμεῶν μὲ τέτοιον τρόπο ὥστε νὰ ὀδηγήσει στὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ἔτσι ὁ Λόγος: «Σαρκοῦται δὲ τοῦ Πνεύματος ὄντως τῇ ἐπελεύσει / καὶ γίνεται ὅπερ οὐκ ἦν, ἄνθρωπος ὁμοίος μοι, / πλὴν ἀμαρτίας καὶ πάσης ἐκτός γε ἀνομίας, / Θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος ὀρώμενος τοῖς πᾶσιν, / ἔχων τὸ Πνεῦμα τὸ Θεῖον αὐτοῦ συνὸν τῇ φύσει, / μεθ' οὗ νεκροῦς ἐζώωσε, τυφλῶν ἤνοιξε κόρας, / λεπρούς τε ἐκαθάρισε δαίμονας ἀπελάσας». Ὁ Χριστὸς, ἔχοντας ἀποκαταστήσει τὸν ἄνθρωπο στὸ «καθ' ὁμοίωσιν», γίνεται ἡ θύρα μεταξύ κτιστοῦ καὶ ἀκτίστου διὰ τῆς ὁποίας εἰσέρχεται καὶ ἀποκαλύπτεται στὴν Ἐκκλησία τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἀνάγοντας τοὺς πιστοὺς μπροστὰ στὸ ξύλο τῆς ζωῆς, στὴν ὄγδοη ἡμέρα⁶⁷. Ἡ ἀναγωγὴ

63. Ὑμνος 53, 195-207, SC 196, σ. 226.

64. Ὑμνος 53, 308-319, SC 196, σ. 232-234: «Ἐφανέρωσα τῷ κόσμῳ / ἑμαυτὸν καὶ τὸν Πατέρα / καὶ ἐξέχεα πλουσίως / τὸ Πανάγιόν μου Πνεῦμα / ἐπὶ πᾶσαν ὄντως σὰρκα, / καὶ τὸ ὄνομά μου πᾶσιν / ἀπεκάλυψα ἀνθρώποις, / καὶ τοῖς ἔργοις, ὅτι κτιστὴς / καὶ δημιουργὸς ὑπάρχω, / ἔδειξα καὶ νῦν δεικνύω / πάντα, ἃ ποιῆσαι ἔδει, / ἀμήν».

65. Ἠθικὸς 10, 294-296, SC 196, σ. 229: «ἀλλὰ παρατυπία ἀποκαλυπτομένη μοι διὰ Πνεύματος Ἁγίου δόξαν Ἰησοῦ Χριστοῦ» καὶ Ἠθικὸς 3, 512-524, SC 122, σ. 426.

66. Ἠθικὸς 2, γ', 84-91, SC 122, σ. 346.

67. Ἠθικὸς 2, ζ', 47-56, SC 122, σ. 370: «Ἐκεῖ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ

στην ὄγδοη ἡμέρα τῶν πιστῶν πραγματοποιεῖται μὲ τὸν ἔλκυσμό τους ἀπὸ τὸν Θεὸ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὸν Ἰησοῦ Χριστό⁶⁸. Ὁ ἔλκυσμός τοῦ κάθε ἀνθρώπου, ἡ ἐπίγνωση δηλαδή τῆς θεότητας τοῦ Χριστοῦ, πραγματοποιεῖται μέσω τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μὲ τὴν ὁποία ὁ πιστὸς εἰσέρχεται στὴν ὄγδοη ἡμέρα.

Ἡ ἀναγωγὴ στὴν ὄγδοη ἡμέρα γίνεται μὲ τὴ μετάνοια καὶ τὴν ἔλλαμψη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέσα στὸν ἄνθρωπο: «Τίς μοι ὑπέδειξεν ὁδὸν μετανοίας καὶ πένθους, / ὅθεν ἡμέραν εὖρηκα, τὴν μὴ ἔχουσαν τέλος;»⁶⁹. «Ἐλαμψας, ἐξέφανας φῶς τὸ τῆς δόξης, / φῶς ἀπρόσιτον τῆς σῆς οὐσίας, Σῶτερ, / καὶ κατηύγασας ψυχὴν ἐσκοτισμένην, / μᾶλλον δὲ σκότος οὖσαν ἐξ ἁμαρτίας / ὡς τὸ φυσικὸν ἀπολέσασαν κάλλος, / ὡς ἐξ ἄδου τε ἀνήγαγες κειμένην / καὶ φῶς ἰδεῖν δέδωκας θείας ἡμέρας / καὶ τοῦ ἡλίου ἀκτίσιν ἐλλαμφθῆναι / καὶ φῶς γενέσθαι ταύτην, ὦ μέγα θαῦμα!»⁷⁰.

Ἡ Πεντηκοστὴ συνεπῶς δὲν ἀποτελεῖ ἑναρξὴ τῆς ἐσχατολογικῆς πορείας τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ ἕναν ἐκ τῶν σημαντικῶν σταθμῶν αὐτῆς, κατὰ τὸν ὁποῖο τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὡς Παράκλητος βρῖσκεται συνεχῶς μέσα στὸ θεανθρώπινο σῶμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ Θεὸς κατὰ τὴν Πεντηκοστὴ εἰσάγει τοὺς πιστοὺς σὲ ἕναν ἄλλο τρόπο ὑπαρξῆς, ὅπου ἐνδεδυμένοι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μποροῦν νὰ θεωροῦν τὸν Θεό. Στὴν κατάσταση αὐτὴ θεωροῦν ἀμυδρὰ τὴ θεότητα καὶ προγεύονται τὶς ιδιότητες τῆς ὄγδοης ἡμέρας, τὰ θεῖα ιδιώματα.

Τέσσερις φαίνεται νὰ εἶναι οἱ κύριες ιδιότητες τοῦ νέου τρόπου ὑπαρξῆς, στὸν ὁποῖο εἰσέρχονται οἱ πιστοὶ μὲ τὴν εἴσοδό τους στὴν ὄγδοη ἡμέρα: τὸ φῶς, ἡ πνευματικότητα ὡς μία πρώτη γεύση τῆς ἀφθαρσίας, ὁ ἀτελεύτητος χρόνος καὶ ἡ γνώση τῆς ἀλήθειας. Θὰ λέγαμε ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα κατὰ τὴν ὄγδοη ἡμέρα ἐντάσσει τοὺς πιστοὺς σὲ

παραδείσου ἦν, ὃ καὶ φαγεῖν οἰκονομικῶς οὐ συνεχωρήθη ὁ Ἀδάμ, ἀλλ' ἐξεβλήθη τοῦ παραδείσου, διὸ καὶ φυλάσσειν ἐτάχθη τὴν τούτου εἴσοδον ἢ φλογίνην ῥομφαίαν ἐνταῦθα λόγχῃ τὴν πλευρὰν ἐνύγη Χριστὸς καὶ τὴν ῥομφαίαν ἐκείνην ἀπέστρεψε καὶ τὴν εἴσοδον ἤνοιξε καὶ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ τὸ τῆς ζωῆς ξύλον ἐφύτευσε, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ καθ' ἡμέραν τοῦτο φυτεύειν ἐξουσίαν ἡμῖν δέδωκεν, ὃ καὶ ἀθρόον αὐξάνει καὶ ζωῆς αἰωνίου πᾶσι τοῖς ἐσθίουσιν ἐξ αὐτοῦ πρόξενον γίνεται».

68. Ἠθικός 3, 464-472, SC 122, σσ. 422-424.

69. Ὑμνος 18, 128-129, SC 174, σ. 84.

70. Ὑμνος 21, 1-9, SC 174, σ. 130.

μία πορεία συνεχούς ανάπτυξης της ικανότητας όρασης, θέασης, βίωσης ολοένα και περισσότερου φωτός, του Θεού, σε μία πορεία αλλοίωσης με κατεύθυνση από την υλικότητα προς την πνευματικότητα και σε μία ύπαρξη που υπερβαίνει τον αίσθητο χρόνο της κτίσεως και καθιστά τον άνθρωπο γνώστη της αλήθειας. Το ατελεύτητο μεσουράνημα αυτής της πορείας προβάλλεται από τον Συμεών ως η θέα του ήλιου της δικαιοσύνης, του αναστάντος Χριστού κατά την ημέρα του Κυρίου, δηλαδή κατά τη Δευτέρα Παρουσία του Υιού του Θεού.

Ωστόσο, η έλευση και αποκάλυψη του Αγίου Πνεύματος δεν συνάπτει ολοκληρωτικά τους πιστούς με τον Τριαδικό Θεό, αλλά ως πρωινό φως, ως γλυκοχάραμα τους προετοιμάζει για τον έρχομό του μεσουρανήματος της ημέρας του Κυρίου. Η ημέρα αυτή⁷¹ θα έλθει ξαφνικά και «ή κτίσις ανακαινισθήσεται και εις τὸ ἀρχαῖον ἀποκατασταθήσεται κάλλος». Η αποκατάσταση της φύσεως αναφέρεται από τον Συμεών στη μεταποίησή της από τη φθαρτή κατάσταση, στην οποία περιήλθε λόγω της παρακοῆς του ανθρώπου, στην αφθαρσία: «πάλιν πρῶτον τὴν κτίσιν ἀπὸ τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἀφθαρσίαν χρὴ μεταποιηθῆναι εἴτ' οὖν ἀλλαγῆναι, καὶ οὕτω σὺν αὐτῇ καὶ ἅμα αὐτῇ καὶ τὰ φθαρέντα σώματα τῶν ἀνθρώπων ἀνακαινισθῆναι, ἵνα καὶ αὐθις πνευματικὸς καὶ ἀθάνατος ὁ ἄνθρωπος γεγονὼς ἐν ἀφθάρτῳ χωρίῳ καὶ αἰδίῳ καὶ πνευματικῷ κατοικῆ». Ἐνῶ τὸ πρωῖνὸ φῶς τῆς ὄγδοης ἡμέρας βιώνουν μόνο οἱ πιστοί, τὸ μεσουράνημά της, τὴν ἡμέρα Κυρίου, θὰ βιώσει ὅλη ἡ κτίση. Ὁ ἄνθρωπος θὰ γίνῃ πνευματικὸς καὶ ἀθάνατος καὶ ἡ κτίση ἀφθαρτὴ, αἰδία καὶ πνευματικὴ. Τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ θὰ ἀποκτήσῃ ἡ κτίση συμμετέχοντας «τῆς ἐκεῖθεν λαμπρότητος»⁷².

Ἡ ἀναγωγὴ τῶν πιστῶν στὴν ὄγδοη ἡμέρα διὰ τῆς ἐλεύσεως καὶ ἀποκαλύψεως τοῦ Αγίου Πνεύματος πραγματοποιεῖται κατὰ τὸν ἑβδομο αἰῶνα⁷³. Μέσα ἀπὸ αὐτὸν τὸν αἰῶνα ὁ Θεὸς λαμβάνει τοὺς πιστοὺς ὡς μερίδα καὶ τοὺς συνάπτει μετὰ τὰ οὐράνια. Πόση μερίδα θὰ

71. Ἠθικός 1, γ', 120-149, SC 122, σ. 344.

72. Ἠθικός 1, δ', 5-11, SC 122, σ. 206.

73. Ὁ αἰσθητὸς χρόνος, σύμφωνα μετὰ τὴν ἀντίληψη τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, προτυπώνεται στὶς ἑπτὰ ἡμέρες τῆς δημιουργίας καὶ θὰ διαρκέσῃ ἑπτὰ αἰῶνες. Ὁ ἑβδομος αἰῶνας εἶναι σύμφωνα μετὰ τὸν Συμεών ὁ αἰῶνας ἀπὸ τὸν ὁποῖο λαμβάνει ὁ Θεὸς τὴ μερίδα καὶ τὴν ἐπισυνάπτει στὸν αἰδίο καὶ ατελεύτητο χρόνο. Πρόκειται γιὰ τὸν αἰσθητὸ χρόνο κατὰ τὸν ὁποῖο ἀνάγεται ἡ μερίδα στὴν ὄγδοη ἡμέρα.

πάρει ὁ Θεὸς καὶ πότε θὰ τελειώσει ὁ ἔβδομος αἰώνας δὲν τὸ γνωρίζει κανεὶς⁷⁴.

4.3 Ἡ ἀναγωγή στὴν ὄγδοη ἡμέρα ὡς προσωπικὸ καὶ συλλογικὸ ἔσχατο

Ἡ προσωπικὴ ἀναγωγή στὴν ὄγδοη ἡμέρα γίνεται μὲ τὴ σύναψη τοῦ πιστοῦ μὲ τὸν Χριστό. Ἡ ἀναγωγή αὐτὴ πραγματοποιεῖται μέσα στὴν Ἐκκλησία διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Τριαδικὸς Θεὸς ἐνδύει τὸν πιστὸ διὰ τοῦ βαπτίσματος μὲ τὴν πρώτη στολή, μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τὸ ἱμάτιο τοῦ Κυρίου καὶ τὸν ἀνάγει στὴν ὄγδοη ἡμέρα. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἀνάγει στὴν ὄγδοη ἡμέρα τοὺς πιστοὺς καὶ ὅσους ἀπὸ αὐτοὺς τηροῦν τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ⁷⁵. Ἡ ἀναγωγή γίνεται γιὰ τὸν Συμεὼν «διὰ πίστεως καὶ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας». Ἡ ἐμπράκτως ἐκφραζόμενη ἀγάπη πρὸς τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς τήρησης τῶν ἐντολῶν καὶ ἡ συμμετοχὴ στὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας συνάπτει τοὺς πιστοὺς μὲ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησία, τὴν μερίδα ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ. Μέσα στὴν Ἐκκλησία ἀποστέλλεται ἀπὸ τὸν Θεὸ ὁ Παράκλητος καὶ μένει μὲ τοὺς πιστοὺς εἰς τοὺς αἰῶνας⁷⁶. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν κάθε πιστὸς μπορεῖ νὰ γνωρίζει, μπορεῖ νὰ βλέπει ἀπὸ τώρα τὴν ἡμέρα τοῦ Κυρίου, νὰ μιλά καὶ νὰ γράφει γι' αὐτήν. Ἀποκαλύπτεται στοὺς πιστοὺς καὶ περιβάλλοντάς τους τοὺς ἀλλοιώνει θεοπρεπῶς καὶ τοὺς κάνει ὁμοίους τοῦ Ἰοῦ τοῦ Κυρίου. Χαρίζει ἐπιπλέον στοὺς πιστοὺς νοῦν Χριστοῦ καὶ καινούργια αἴσθηση, μὲ τὰ ὁποῖα συμμετέχουν στὴν ἀποκάλυψη μυστηρίων, πού δὲν μπορεῖ νὰ ἐκφράσει ἡ ἀνθρώπινη γλῶσσα. Ἡ ἀναγωγή τῶν πιστῶν στὴν ὄγδοη ἡμέρα φανερώνει μέσα τους τὸν ἥλιο τῆς δικαιοσύνης καὶ τοὺς ἀλλοιώνει σὲ ἄυλη ἡμέρα, σὲ καινὴ κτίση καὶ σὲ καινοὺς οὐρανοὺς⁷⁷.

74. Ἠθικὸς 2, γ', 62-71, SC 122, σ. 344.

75. Ἠθικὸς 4, 807-815, SC 129, σ. 66: «Ἴστω πᾶς ὁ ἀκούων ὅτι, ὡσπερ ἀπὸ νυκτὸς ἡμέραν καὶ ἀπὸ ἡμέρας πάλιν νύκτα γινομένην ὀρώμεν, οὕτω πιστεύειν χρεῶν καὶ πεπεισθαι ὅτι οἱ ἐν σκοτει τῆς ἀμαρτίας ὑπάρχοντες καὶ ἐν τούτῳ ἀπὸ γεννήσεως διατελοῦντες δυνάμεθα διὰ πίστεως καὶ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας εἰς ἡμέραν θείαν καὶ φωτισμὸν πνευματικὸν ἀναχθῆναι, καθὰ ῥαθυμίᾳ πάλιν καὶ καταφρονήσει καὶ ἀμελείᾳ τοῖς προτέροις κακοῖς περιπίπτομεν καὶ ὑπὸ τὴν νύκτα τῆς ἀμαρτίας γινόμεθα».

76. Ἠθικὸς 5, 404-407, SC 129, σ. 108.

77. Ἠθικὸς 4, 826-829, SC 129, σ. 66: «Οὕτω γὰρ καὶ αὐτοὶ πάλιν ἡμεῖς ἡμέρα ἄυλος

Ἡ ἀναγωγὴ τῶν πιστῶν στὴν ὄγδοη ἡμέρα ὀλοκληρώνεται μὲ τὴν ἐνοίκηση σὲ αὐτοὺς τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ⁷⁸ καὶ τὴν ὑπέρβαση τοῦ αἰσθητοῦ χρονικοῦ πλαισίου. Ὁ κάθε πιστός, ἂν καὶ εἶναι ἓνα κτιστὸ καὶ πεπερασμένο ὄν, μὲ τὴν ἀναγωγὴ του στὴν ὄγδοη ἡμέρα ἐνδύεται τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ δι' αὐτοῦ ἔχει μέσα του ὅλη τὴν Τριαδικὴ Θεότητα: «οἱ τὸ Ἅγιον ἔχοντες Πνεῦμα αὐτὸν ἐκείνον ὁμολογουμένως ἔχουσι τὸν Θεὸν μένοντα πάντοτε μεθ' ἑαυτῶν»⁷⁹. ὑπερβαίνει τοὺς ὅρους τῆς κτιστῆς του φύσεως καὶ συμμετέχει στὴν αἰωνιότητα, μαθαίνοντας ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα «πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν», ἀνεξαρτητῶς χρονικῶν περιορισμῶν ποὺ ἐπιβάλλει ὁ αἰσθητὸς χρόνος⁸⁰.

Ἔτσι, τὸ ἐπίρρημα «ἐσχάτως», ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ Συμεὼν στὸ ἀπόσπασμα ποὺ ἀναφέραμε πιὸ πάνω καὶ σὲ πρώτη ἀνάγνωση δὲν ἦταν ξεκάθαρο ἂν ἀναφέρεται στὸν χρόνο μιᾶς προσωπικῆς ἢ μιᾶς συλλογικῆς ἀποκάλυψης τῆς ὄγδοης ἡμέρας, ποὺ ἀφορᾷ ὀλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα, φωτίζεται ἐρμηνευτικὰ ἀπὸ τὴν ἀντίληψή του γιὰ τὴν ἡμέρα Κυρίου. Ἡ εἴσοδος τοῦ πιστοῦ στὴν ὄγδοη ἡμέρα ἀποτελεῖ τὴν ἑναρξὴ τοῦ προσωπικοῦ του ἐσχάτου σὲ σχέση μὲ τὸν ὑλικό-φθαρτὸ κόσμο καὶ τὸν αἰσθητὸ χρόνο, τὴν προσωπικὴ του ἀναγωγὴ στὴν ὄγδοη ἡμέρα. Ἀντίθετα, ἡ συλλογικὴ ἀποκάλυψη τῆς ὄγδοης ἡμέρας θὰ γίνεῖ στὸ ἔσχατο τῆς κτίσεως, ὅταν δηλαδὴ ὀλόκληρη ἡ κτίσις θὰ ἀνακαινισθεῖ κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ Κυρίου. Τὸ ἔσχατο τῆς κτίσεως θὰ ἐπιφέρει καὶ τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ προσωπικοῦ ἐσχάτου τοῦ κάθε ἀνθρώπου, γιὰ τὸ ὁποῖο διατηρεῖ κάθε πιστὸς ἀκέραια τὴν ἐλπίδα. Κατὰ συνέπεια, ἐνῶ ὁ πιστὸς μέσα στὸν ἱστορικὸ χρόνο ἀρχίζει νὰ βιώνει τὸ προσωπικὸ

καὶ γῆ καινὴ καὶ καινοὶ οὐρανοί, τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον λάμποντα ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες».

78. Ἠθικός 4, 586-615, SC 129, σ. 50-52: «Οἱ γοῦν ἀξιωθέντες αὐτῶ συναφθῆναι καὶ κεφαλὴν αὐτὸν κτήσασθαι, πρόσσεχε τῷ λόγῳ, παρακαλῶ, γίνονται καὶ οὗτοι θέσει θεοί, ὅμοιοι τῷ Ἰῶ τοῦ Θεοῦ. Ὡ τοῦ θαύματος! Ἐνδύει γὰρ αὐτοὺς ὁ Πατὴρ τὴν πρώτην στολήν, τὸ τοῦ Κυρίου ἱμάτιον ὃ πρὸ καταβολῆς κόσμου ἐνεδιδύσκετο».

79. Ἠθικός 5, 398-399, SC 129, σ. 108.

80. Ἐφ' ὅσον ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἡ ἀναγωγὴ στὴν ὄγδοη ἡμέρα, στὸν αἰδίο χρόνο, παρέχει στοὺς πιστοὺς τὴν πᾶσαν ἀλήθεια, τότε ἀποκτᾷ ἄλλη διάσταση ἢ κατανόηση τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννη. Τὰ ἐσχατολογικὰ γεγονότα ποὺ παρουσιάζονται ἐκεῖ δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνονται στὸ στενὸ πλαίσιο τοῦ αἰσθητοῦ καὶ γραμμικοῦ χρόνου, ἀλλὰ στὸ πλαίσιο τῆς ὄγδοης ἡμέρας, τῆς συνάντησης τοῦ κτιστοῦ καὶ τοῦ ἀκτίστου, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς αἰωνιότητος.

του ἔσχατο, διατηρεῖ ἐναργῆ τὴν ἐλπίδα τῆς Δευτέρας Παρουσίας τοῦ Κυρίου, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀναμένει τὴν ὀλοκλήρωση τῆς κοινωνίας του μὲ τὴν Τριαδικὴ Θεότητα⁸¹.

Στὴν προσευχὴ ποὺ παραθέτει ὁ Συμεὼν ἀνακεφαλαιώνει τὴ διδασκαλία του γιὰ τὴν ἀναγωγή τοῦ ἀνθρώπου στὴν ὄγδοη ἡμέρα: «Ἐλέησόν με, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, καὶ διάνοιξόν μου / τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς, ἵνα ἴδω τὸ φῶς τοῦ κόσμου, / σὲ τὸν Θεόν, καὶ γενήσομαι υἱὸς ἡμέρας θείας καὶ γὰρ / μὴ ἄμοιρον, ὡς ἀνάξιον, τῆς σῆς θεότητος καταλείψης με, / Ἄγαθέ. Ἐμφάνισόν μοι, Κύριε, σεαυτὸν, ἵνα γνῶσωμαι ὅτι / ἠγάπησάς με, ὡς τὰς θείας τηρήσαντά σου, Δέσποτα, / ἐντολάς. Πέμψον τὸν παράκλητον, οἰκτίρμον, καὶ ἐπ' ἐμοί, / ἵνα αὐτός με διδάξῃ τὰ περὶ σοῦ καὶ τὰ σὰ ἀναγγελίη μοι, / ὦ Θεὲ τοῦ παντός. Λάμψον ἐπ' ἐμοί τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, / εὐσπλαγχνε, ἵνα ἴδω τὴν δόξαν τὴν σὴν, ἣν εἶχες πρὸ τοῦ / τὸν κόσμον γενέσθαι παρὰ τῷ σῷ Πατρὶ. Μεῖνον, ὡς / εἶπας, καὶ ἐν ἐμοί, ἵνα καὶ γὰρ μείναι ἐν σοὶ γένωμαι ἄξιος / καὶ γνωστῶς εἰσέλθω τότε ἐν σοὶ καὶ γνωστῶς σε κτήσωμαι / ἐν ἐμοί. Μορφωθῆναι θέλησον, ἄορατε, ἐν ἐμοί, ἵνα βλέπων / τὸ ἀμήχανον κάλλος σου, τὴν εἰκόνα, ἐπουράνιε, φορέσω / τὴν σὴν καὶ πάντα τὰ ὀρατὰ ἐπιλάβωμαι. Δός μοι τὴν δόξαν / ἣν σοὶ δέδωκεν, εὐσπλαγχνε, ὁ Πατὴρ, ἵνα ὁμοίός σοι ὡς / πάντες οἱ δοῦλοί σου γένωμαι κατὰ χάριν θεὸς καὶ συνέσομαι / σοὶ διηνεκῶς νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς ἀπεράντους αἰῶνας, ἀμήν»⁸².

Ἡ ἀναγωγή τοῦ πιστοῦ στὴ θέα τοῦ Θεοῦ λειτουργεῖ ὡς μερίδα ἀναγωγῆς ὅλης τῆς κτίσεως. Ὁ πιστός, ὅπως καὶ ὁ Ἀδάμ, τοποθετεῖται μπροστὰ στὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, μπροστὰ στὸν ἐνανθρωπήσαντα Λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ λούζεται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Μετέχει μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἀπὸ τώρα (νῦν) στὴ θέα τοῦ Θεοῦ (ὄγδοη ἡμέρα) καὶ βιώνει τὰ ἔσχατα ὄντας ἱστορικὸ πρόσωπο. Ἡ ἀναγωγή τοῦ πιστοῦ στὴν

81. Ἡ ἀντίληψη τοῦ Συμεὼν γιὰ τὰ ἔσχατα, ὅπως παρουσιάζεται ἐδῶ, παρέχει τίς βάσεις γιὰ μιὰ λειτουργικὴ ἔσχατολογία τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, ὅπως τὴν παρουσίασε ὁ Γ. Πατρῶνος, μὲ τὴν ἐπιφύλαξη ὅτι ἡ ἔσχατολογία δὲν ξεκινᾷ μὲ τὴν Πεντηκοστὴ ἀλλὰ μὲ τὴ λήψη τῶν μερίδων καὶ τὴν τοποθέτησή τους στὸν αἰσθητὸ παράδεισο. Μὲ τὴν Πεντηκοστὴ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα συνεχίζει τὴν ἀναγωγή τῶν ἀνθρώπων στὴν ὄγδοη ἡμέρα, τώρα ὅμως μέσῳ τοῦ ἔλκυσμοῦ τους καὶ τῆ συσσωμάτωσή τους στὸ θεανθρώπινο σῶμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δημιουργώντας μιὰ δυναμικὴ ἐπιτάχυνση πρὸς τὰ ἔσχατα.

82. Ἠθικός 5, 442-460, SC 129, σ. 112.

ὄγδοη ἡμέρα συνδέει τὴν ἱστορικότητα (νῦν) καὶ τὴν αἰωνιότητα (αἰεί), ἀλλοιώνοντας τὸ μόνο ποὺ ἐπιδέχεται ἀλλοίωση, ἦτοι τὴν ἱστορία. Ἡ πορεία τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὴν ὄγδοη ἡμέρα, ὡς ἡ ὀλοένα αὐξανόμενη θεὰ τῆς θείας λαμπρότητας, ἀλλοιώνει τὸν ἄνθρωπο ὀδηγώντας τον στὴν κάθαρση καὶ τὴν ἀπάθεια. Ὁ ἁγιασμένος ἄνθρωπος συνεχίζει νὰ εἶναι ἓνα ἱστορικὸ πρόσωπο ποὺ δρᾷ μέσα στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία, ἢ δράση του ὡστόσο καθορίζεται πλέον ἀπὸ τὴ συμμετοχὴ του στὴν ὄγδοη ἡμέρα, ἀπὸ τὴν ὁμοιότητά του μὲ τὸν Θεό, ποὺ τοῦ προσδίδει ἡ στολὴ τῆς θείας δόξας, τὸ ἱμάτιο τοῦ Κυρίου.

Ὁ Θεὸς εἶναι ἀίδιος καὶ τέλειος καὶ τὰ δημιουργήματά του ἔγιναν γιὰ νὰ τὸν θεωροῦν αἰωνίως. Ὡστόσο, γιὰ νὰ εἰσέλθουν στὴν αἰώνια θεωρία τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ ἐπιτύχουν τὴν τελειότητα («τέλειοι ἔσεσθε»)⁸³. Συνεπῶς, ἡ δημιουργία τῆς κτίσεως ἐξ οὐκ ὄντων ἀπὸ τὸν Θεὸ εἶναι σὲ πορεία πρὸς τὴν τελειότητα. Αὐτὸ τὸ εἶναι ὅμως, ποὺ μπορεῖ νὰ δεχθεῖ ὡς κατηγορούμενο τὸ τέλειο, ἀφορᾷ τὴν ἀιδιότητα μέσα στὴν ὁποία ἐνεργεῖ ὁ Θεός. Ἡ κτίση θὰ εἶναι τέλεια στὸ ἔσχατό της, στὴν ὀλοκλήρωση τῆς δημιουργίας της κατὰ τὴν ἀίδια θέληση τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ πεπερασμένου χρόνου, μέσα στὸν ὁποῖον ὑπάρχει ἡ κτίση καὶ ὁ ἄνθρωπος ὡς ὄντα ποὺ δημιουργήθηκαν *ex nihilo*, αὐτὸ τὸ εἶναι γίνεται ἀντιληπτὸ ὡς γραμμικὸς χρόνος μὲ ἑναρξὴ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας καὶ διαδοχικὴ κίνηση μέχρι τὸ τέλος, τὰ ἔσχατα, τὴν ἀνακεφαλαίωση τῶν πάντων, σύμφωνα μὲ τὸν ἀπόστολο Παῦλο, καὶ τὸ πέρασμά τους στὴν ἀιδιότητα. Τὸ εἶναι τῆς κτίσεως διαμορφώνεται συνεχῶς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας της μέχρι τὰ ἔσχατά της μὲ τέλος (σκοπὸ) τὴν τελειότητά της. Εἶναι τὰ ἔσχατα αὐτὰ ποὺ προσδιορίζουν τὴν ἀρχὴ καὶ τὴν πορεία της. Τὴν ἀντίληψη αὐτὴ τῆς δημιουργίας διασώζει καὶ ἐκφράζει ἡ Ἐκκλησία μὲ τὸ νῦν καὶ αἰεί. Τὸ νῦν (τώρα), ὡς ἀντίληψη τοῦ ἱστορικοῦ γίνεσθαι τοῦ εἶναι τῆς δημιουργίας, ποὺ πορεύεται μέσα στὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ αἰεί (πάντα), ὡς ἀντίληψη τοῦ τελείου εἶναι τῆς δημιουργίας στὴν αἰωνιότητα, ποὺ βρίσκεται ἐνωμένο κατὰ χάριν μὲ τὴ θεότητα, συμπλέκονται καὶ ἀποτελοῦν γιὰ τὴν Ἐκκλησία τὸ μήνυμα ποὺ κομίζει στὸν κόσμο. Ἡ δημιουργία τοῦ Θεοῦ ὀδεύει πρὸς τὴν αἰωνιότητα καὶ ὁποῖος κοινωνεῖ μὲ τὸν Θεὸ μέσα στὴν ὄγδοη ἡμέρα ἀπὸ τώρα συνδιαμορφώνει μαζί Του τὴν ἱστορικὴ πορεία τῆς κτίσεως

83. *Ματθ.* 5, 48.

πρὸς τὴν τελειότητα. Ὁ ἄνθρωπος τῆς ὄγδοης ἡμέρας, ὁ ἁγιασμένος κτιστὸς ἄνθρωπος, εἶναι ἡ ἱστορικὴ ἐκδήλωση τῶν ἐσχάτων.

Εἰδικώτερα ὁ ἄνθρωπος, ὡς κορωνίδα τῆς κτίσεως, ἔλαβε τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν εὐθύνη νὰ ἄρχει μέσα στὴν κτίση αὐτῆς τῆς συνεχοῦς πορείας πρὸς τὴν αἰωνιότητα. Ὁ Θεὸς δημιούργησε τὴν κτίση καὶ μὲ τὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἔφερε στὸ καλὰ λίαν. Ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ ὅμως μέχρι τὴν τελειότητα τῆς δημιουργίας, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴ συμμετοχὴ στὴν αἰωνιότητα μὲ θεὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς καθιστᾶ τὸν «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσίν» Του ἄνθρωπο συνυπεύθυνο, γιατί ἡ θεὰ τοῦ Θεοῦ προϋποθέτει ἓνα ἄλλο πρόσωπο μὲ αὐτόνομη βούληση, ποὺ μόνον ὁ ἄνθρωπος ἔχει ὡς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Σὲ αὐτὴν τὴν πορεία πρὸς τὴν αἰωνιότητα ὁ Θεὸς κατευθύνει τὴ δημιουργία Του πρὸς τὴν τελείωσή της, πρὸς τὴ Βασιλεία Του, καὶ ὁ ἄνθρωπος καλεῖται νὰ συνεργήσῃ στὸ ἔργο αὐτὸ καὶ νὰ γίνῃ κατὰ χάριν θεόπτης, θύρα εἰσόδου τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ στὴν κτίση. Παράλληλα, κάθε ἀποτυχία τῆς ἀνθρώπινης συνέργειας διορθώνεται ἀπὸ τὴν αἰδία θέληση τοῦ Θεοῦ, μὲ ἀποκορύφωμα τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ Του, τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ τὴν ἀποστολὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὡς πρώτη διόρθωση τῆς πορείας τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ ἔσχατο τῆς κτίσεως, πρὸς τὴ θεὰ τοῦ Θεοῦ παρουσιάζει ὁ Γρηγόριος Νύσσης τὴ δημιουργία τῶν φύλων, λόγω τῆς προεγνώσμενης ἔκπτωσης τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Παράδεισο καὶ τῆς ἀπώλειας τῆς ἀφθαρσίας καὶ ἀθανασίας⁸⁴. Ἡ δημιουργία τῶν φύλων ὅμως εἶχε ὡς συνέπεια τὴν πληθωρικὴ ὑποστατικὴ παρουσία τῆς ἀνθρωπότητας. Ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ἓνας, ὁ πρῶτος Ἀδάμ, γίνεται οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἐζήσαν, ζοῦν καὶ θα ζήσουν μέχρι τὰ ἔσχατα τῆς κτίσεως. Ἡ ἀνθρωπότητα ἐμφαίνεται πλέον καὶ στὰ ἱστορικὰ πρόσωπα ποὺ μετέχουν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Ἔτσι, ἐνῶ ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ φέρνει στὸ ἔσχατο τῆς τὴν ἀνθρώπινη φύση στὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν» τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος γίνεται τέλειος καὶ μετέχει στὴν αἰώνια θεωρία τοῦ Θεοῦ, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἀπευθύνεται στὰ ἀνθρώπινα πρόσωπα ποὺ μετέχουν τῆς θεοανθρωπίνης φύσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρέχοντάς τους τὴ δυνατότητα νὰ εἰσέλθουν καὶ αὐτὰ στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, στὴν αἰώνια θεὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀνθρώπινη φύση

84. Α. Καρατζά, *Ἡ σχέση ψυχῆς καὶ σώματος...*, ὁ.π., σ. 38, ὑπόσημ. 19.

ἔφθασε στὸ ἔσχατό της στὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μέσα στὸ ἱστορικὸ γίγνεσθαι ἀπὸ ὅπου λαμβάνει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μερίδες (πρόσωπα) γιὰ τὴν ὄγδοη ἡμέρα ἤδη ἀπὸ τὴν ἀναγωγὴ τοῦ Ἀδὰμ στὸν αἰσθητὸ Παράδεισο. Τὸ ἔσχατο τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἡ Ἀνάστασις τοῦ Θεανθρώπου, ἀποτελεῖ ἱστορικὸ γεγονός καὶ σηματοδοτεῖ τὴν ἱστορικότητα τοῦ ἐσχάτου κάθε ἀνθρωπίνου προσώπου. Κάθε ἄνθρωπος μέσα στὸ ἱστορικὸ γίγνεσθαι τῆς κτίσεως ἀγγίζει τὸ ἔσχατό του, εἴτε εἰσέρχεται στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἴτε χάνει γιὰ πάντα τὴ δυνατότητα νὰ μετέχει τῆς θέας τοῦ Θεοῦ αἰωνίως.

Ὁ πιστός, μὲ τὴ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποὺ ἐκχέεται μέσῳ τῶν Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας, ἀνάγεται στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, στὴν ὄγδοη ἡμέρα καὶ θεωρεῖ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Ἄν καὶ ἀποτελεῖται, ὡς διπλῆ φύση, καὶ ἀπὸ ὄρατό, ὕλικὸ σῶμα, ἢ σκοτία τῆς ὕλικῆς του φύσεως δὲν τὸν καταλαμβάνει, δὲν τὸν παρεμποδίζει νὰ θεωρεῖ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Ὡστόσο, ὡς μέρος τῆς σκοτίας κατὰ τὸ ὕλικό του σῶμα δὲν μπορεῖ νὰ θεωρεῖ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ σὲ ὅλη τὴ λαμπρότητά της. Ἔτσι, ἐνῶ στὸ προσωπικὸ του ἱστορικὸ γίγνεσθαι φθάνει τὸ ἔσχατό του, εἰσέρχεται στὴν ὄγδοη ἡμέρα καὶ γίνεται θεόπτης, ὡς μέρος τῆς ὄρατῆς καὶ ὕλικῆς φύσεως ἀκολουθεῖ τὴν πορεία τῆς κτίσεως πρὸς τὸ ἔσχατό της, τὴν ἀνακαίνισή της κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν ἡμέρα τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν ὁποία ἡ κτίσις θὰ σταματήσει νὰ λειτουργεῖ ὡς σκοτία.

Συνεπῶς, ὁ ἐσχατολογικὸς λόγος τοῦ Συμεῶν διακρίνει δύο ἔσχατα: τὸ προσωπικὸ ἔσχατο μέσα στὸ ἱστορικὸ γίγνεσθαι, κατὰ τὸ ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος εἰσέρχεται ἢ ὄχι στὴν ὄγδοη ἡμέρα, στὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, καὶ τὸ ἔσχατο τῆς κτίσεως, κατὰ τὸ ὁποῖο κάθε ἄνθρωπος ἀπεκδύεται τῆς σκοτίας τῆς κτίσεως, ἀποκτώντας πνευματοποιημένο σῶμα ποὺ τοῦ ἐπιτρέπει εἴτε νὰ βρισκεται μέσα στὸ φῶς καὶ νὰ θεωρεῖ αἰωνίως τὸν Θεὸ σε ὅλη του τὴ λαμπρότητα εἴτε νὰ βρισκεται αἰωνίως στὸ σκότος. Ὁ βιολογικὸς θάνατος παύει νὰ ἀποτελεῖ τὸ προσωπικὸ ἔσχατο τοῦ ἀνθρώπου. Ἔσχατο γιὰ κάθε ἀνθρώπινο πρόσωπο ἀποτελεῖ πλέον ἡ ἀναγωγὴ του στὴ θεωρία ἢ ὄχι τοῦ Θεοῦ.

SUMMARY

The reduction to the eighth day and the sight of God
as the eschatological thread
of the teaching of Saint Simeon, the New Theologian

By Andreas Karatzas, *PhD*
Hellenic Open University

In this study, we try to present Simeon's teaching about the reduction of human being on the eighth day as a necessary condition for his salvation, emphasizing on the first reduction to the tangible Paradise as well as on the second reduction to the mental Paradise, to the Holy Spirit. More specifically, we attempt initially to define the meaning of the eighth day by highlighting its particular characteristics, those that distinguish it from the sense of time and the nature of creation, and then, to highlight the role that the eighth day has, on the one hand from the personal end of the human being, for the salvation of human being (man) or, according to Maximus the Confessor, for the transition of man to a different way of existence that transcends created nature and time, and on the other hand, for the collective end of all creation on the Lord's Day. God's vision according to Simeon is the purpose and the end of creation and works as the eschatological thread of his teaching. We conclude our study with a distinction between the ends in the personal end of each person and the collective end of Creation.